

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 50.

Kesknädalal, 12. detsembril

1928.

„Sõduri“ talituses müügil olevate raamatute nimekiri.

Ajutised juhendid suusk-jalgratturite ettevalmistamiseks	50	Lisa sõjaministri käsukirja nr. 85 juure	10
Arisaka (Jaapani) süsteemilise vintpüssi kirjeldus	25	Maskeerimine	80
Betoonasjandus sõjaväes	2.50	Moraal ja sõda	40
Distsipliin	75	Määrused spordivõistlusteks kaitseväes	45
Doktriinid, printsiibid, meetodid	25	Merevägi Vabadussõjas	1.20
Diagramm: Eestlaste ajalugu ühes seletustabelitega	1.95	Madseni tabelid nr. 1	15
Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks	65	Madseni tabelid nr. 2	25
Gaasisõda meie oludes	40	Normaalõppemärklauad	20
Hobune, tema hindamine	30	Nurgamõõtja bussoli ja stereotoru tarvitamine	65
Jalaväe määrustik, I osa	1.—	N. Reek: Juhi otsus ja selle kujunemine	60
Jalaväe eeskiri, II osa	1.25	Postkaardid „Paala lahing“	3
Jalaväe relvade materjaalosa K. K. Madsen	60	Postkaardid „Võitjate tagasitulek“	3
Jalaväe relvade materjaalosa 9 mm püstol „Browning“	40	Propaganda	60
Jalaväe jagu	30	Positsioonid, välikindlustustööd	60
Jalaväe taktikaliste õppuste metoodika	1.65	R. K. K. A. Jalaväe lahingteenistus	1.20
Juhendid taktikaliste leppemärkide kasutamiseks	25	Raamatute nimestik sõdurite raamatukogudele	1.15
Inglise 18-n. kiirlaskja suurtüki materjaalosa	70	Ratsasõidu õpetus	50
Käsigranaadid	60	Raske kahurväe rivi määrustik	40
Koostöö lennuki ja jalaväe vahel	35	Sõjaväe tervishoid	1.65
Kultuur selgitustöö metoodika käsiraamat	50	Sõda ja õigus, sõda ning seadus	50
Kõnd	20	Sportala registreerimise kaardid	2
Kehaline kasvatus — võimlemismängud, II vihk, liidu jalgpall	35	Suusatamine	50
Korv- ja võrkpalli määrustik	35	Silmamõõduline plaanistamine	35
Kergejõustik	35	Suurtükivägi	25
3. jalaväe rügemendiga Vabadussõjas	55	Soomusrongide diviis Vabadussõjas	2.—
Kahurväe tegevus lahingus	60	Soomusautod ja nende kasutamine lahingus	1.20
Kahur ja tõkkesõidu õpetus	30	Soome kaitseküsimus	1.20
Kaitseliidu laskemäärused	25	Saksa välikindlustuse eeskiri I ja II vihk	1.60
K.-L. laskuri isiklik laskeraamat	20	Sildade ehitus: Kiirsillad	50
Kaitseliidu spordimäärused	40	Sildade ehitus I: Võitlus jõgede pärast	95
Laske-eeskiri jalaväe relvadele I vihk. Muudatused, mis seotud õppelaskmise süsteemi muutmisega	50	Sisemäärustik	1.35
Laske-eeskiri jalaväe relvadele, II vihk	50	Soome laskurliit. Põhikiri ja laskemäärused	55
Lahing tankide toetusel	1.50	Topograafia kursus	3.50
Lennuasjandus	1.50	Valitud paragrahve Sõjaväe Nuhtluseadusest	30
Lewis'i (K. K.) lasketakistused	10	Vene vintpüssi kirjeldus	25
		Voinski ustav o nakasanijah	6.—
		Väikeste üksuste lahing	1.60
		Ühendatud väeliikide juhtimine ja lahing	75
		Üldine õppekava noorte 5-kuuliseks ettevalmistamiseks	1.—

SISUSTIK: Sõjainistri käsukiri Nr. 549. — Üks „vanadest“. 10. aastapäeva pühitsemine ja lipu annetamine 5. üksikule jalaväe pataljonile. — K. Lipu annetamine Kalevi üksikule jalaväe pataljonile Tallinnas, 2. detsembril 1928. a. — E. Kolonel Arthur Buxhoevden. — A. Leht. Sõjaringkonnakohus 10. aastane. — K-e. Balti rügemendi 10. aasta mälestuspüha. Mälestuskivi avamine Vabadussõjas langenud rügemendi kangelastele Tallinnas, Toompeal, 2. det. 1928. a. — O. Sternbeck. Sportline märkilaskmine ja ettevalmistus laskmisele lahingutingimustes. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia.

Sõjainistri käsukiri Nr. 549.

Tallinnas, 5. detsembril 1928. a.

Riigikogu tahtmise järele olen 21 kuud meie kaitsevõimude ja riigikaitse ala korraldamist ja ettevalmistamist juhtinud. Lahkudes täna sõjainistri kohuste täitmiselt, tahan ära märkida tähtsamaid korraldusteid, mis möödunud 21 kuu jookul täide viidud.

Ministri kohuste täitmisele asumisel seisib meie kaitseväge suurte reformide lävel — oli vaja üle minna 1-aastasele teenistusele. Sarnaste reformide läbiviimiseks kulub harilikult aastaid ning nad on seotud väljaminekute suurenemisega. Meil aga oli vaja seda uuendust läbi viia võimalikult kiiremal ja selle juures kulusid vähendada. Sõjainisteeriumil õnnestuski juba 1. oktoobriks s. a. lõpetada üleminekut aastasele teenistusele ning sellejuures saavutada suuremat kokkuvõtet, mille abil võis asuda teise suure ülesande lahendamisele — meie lennukite intensiivsemale ülesehitamisele.

Selle küsimuse lahendamisel tuli asuda kõigepealt hea lendava koosseisu ettevalmistamisele. Tänu vastutulekule Suurbriti õhuministeeriumilt, on korda läinud rajada see töö, mille alusel on võimalik üldisest kui praktilisest küljest.

Ühenduses üleminekuga aastasele teenistusele ning sellega seotud uuele organisatsioonile tuli kõvendada tööd alalise kaadri ettevalmistamiseks. Sel alal on korraldatud rida kursusi, nagu pataljoniülemate kursus, kompaniülemate kursus, ratsaväe nooremate ohvitseride täiendus-kursus, ratsaväe ohvitseride kursus koos kompaniülemate kursusega raskekuulipildujate kompaniide nooremate ohvitse-

ride ettevalmistamise kursus, sideülemate kursus, rida kursusi gaasiasjanduse alal, kehalise kasvatused instruktorite kursused ning komandeeritud ohvitseride Tartu ülikooli kehalise kasvatused instituudi kursused läbivõtmiseks, kursused kaitseväge vedude korraldajatele, kursused mobilisatsioonile ning arvestamise alal tegutsevatele ametisikutele nii kaitseväes kui ka väljaspool kaitseväge; peale siin loetletud kursuste — rida kursusi mitmesugustel teistel aladel. Ühtlasi jätkati ohvitseride komandeerimist väljamaa õppeasutustesse ning väeosadesse.

Suurem reform on läbi viidud sv. ühendatud õppeasutustes, kus nüüd kogu õppetöö on rajatud meetoditele, mis annavad õpilastele oskusi praktiliseks tööks. Ühenduses sellega ning uue organisatsiooniga on uutele alustele rajatud ohvitseride ettevalmistamine sõjakoolis nii tegevaks teenistuseks kui ka reservi täiendamiseks. Uued alused lubavad ka siin juhte, kes praktiliselt meie nõuete kohaselt ette valmistatud. Samuti on uutele alustele rajatud allohvitseride ettevalmistamine.

Vastavalt vajadustele on välja töötatud ning maksma pandud rida seadusi, seadlusi, määrustikke, eeskirju, juhendeid ning õppekavasid, mis ühtlustavad kaitseväge rahuaegset õppetegevust ja elu ning kergendavad juhtide tööd.

Kaitseväge tegeliku väljaõppe alal on saavutatud silmanähtavaid tulemusi, eriti aga käsirelvadest ja suurtükkidest laskmise ning side aladel. Neil aladel on märgata suurt edu. Ühtlasi on korralda-

tud väljaõppusi mitmel alal uutel alustel ja asunud nende korraldamisele eritingimustes, eesmärgiga leida lahendust mitmesugustele küsimustele varustuse, voori ja liikumisvahendite aladel.

On korda läinud süvendada koostööd kaitseväge ja kaitseliidu vahel, mis mõlemilt poolt täidetakse vastastiku usaldusega, täieliku teadmise, et kaitseväge ning vabatahtlik kaitseliit peavad õlg-õla vastu seisma meie riigi julgeoleku valvel.

Koolinoorsoo sõjalise ettevalmistamise alal on korda läinud rajada seda tööd alustele, mis kindlustavad selle töö edu ning mis lubavad täielikku koostöötamist haridusministeeriumiga. Siin kohal loen võimalikuks ära märkida, et haridusministeerium ja koolitegelased on oma heatahtlikkusega märksa kergendanud sõjamineisteriumi ülesannet noorsoo sõjalise ettevalmistamise alal.

Elarvega määratud piirides on korda läinud jätkata garnisonides kasarmute, tallide, ladude, angaaride ning muude hoonete püstitamist, mis märksa lahendavad kisendava ruumipuuduse. Samuti on intensiivselt jätkatud laagrite ülesehitamist Verskas, Jägalas ja Männikul ning asunud laagri ehitamisele Kurtnas. Need laagrid koos lähedamate kasarmuoludega võimaldavad intensiivsemalt ära kasutada lühikest teenistuse aega.

Uuele organisatsioonile ülemineku puhul on ära tehtud suur töö kaitseväge isikliku koosseisu komplekteerimise alal ning sellele vastavalt uute mobilisatsiooniplaanide teostamise eeltööd edukalt lõpule viidud.

Õiguslike konfliktide lahendamisel on, tänu õigele juriidilisele nõuandmisele, õiget rada käidud, mida tõendab kõrgema kohtu poolt sõjamineisteriumi kasuks otsustatud asjade protsendi silmapaiste suurenemine.

Kokkuvõetult, möödunud 21 kuu jooksul on kogu riigikaitse aparaat tööl olnud kõige oma jõududega ning tõsise andumusega. Olles kutsutud seda tööd juhtima ajal, mil ees seisid suuremad uuenused, võin rahuldustundega kinnitada,

et õnn ja edu on seda tööd saanud, vaatamata raskustele.

Lahkudes nüüd selle töö juhtimisest, loen oma otsekohesemaks kohuseks alla kriipsutada, et ilma üksmeeleta kaitseväge juhtide peres ja ilma ennastsalgava kohusetundeta poleks loetletud saavutused võimalikud olnud. Sellepärast tänan südamest kõiki minu lähedamaid kaastöölisi keskasutustes, eesotsas sõjainistri abi kindral-majoor Lill'iga, varustusvalitsuse ülemat kindral-majoor Rotberg'i, korraldusvalitsuse ülemat kolonel Reimann'i, sõjaväe tervishoiuvalitsuse ülemat kindral-majoor Lossmann'i, sõjaringkonnakohtu esimeest kolonel-leitn. Kromel'it, sõjaprokurööri kolonel-leitn. Trakmann'i, sõjamineisteriumi juriskonsulti majoor Leithammel'it, I diviisi ülemat kindral-majoor Tõnisson'i, II diviisi ülema k. t. kolonel Kubbo't, III diviisi ülemat kindral-majoor Unt'i, merejõudude juhatajat kontr-admiral Salza't, kaitseliidu ülemat kindral-majoor Roska't, suurtükiväe inspektori k. t. kolonel Janitz'at, inseneriväe inspektorit kolonel Rüberg'i ja laskeinspektorit kolonel Sternbeck'i, paludes edasi anda minu tänu neile alluvatele väeosade ja asutuste ülematele ning kogu alalisele kaadrile. Eriti aga tänan kindralstaabi ülemat kindr.-majoor Tõrvand'it, kindralstaabist kolonel-leitnantidid Järver'it, Tomberg'i, Traksmann'i, Kasekamp'i ning sv. ühendatud õppeasutuste ülemat kindral-majoor Jonson'i, sv. ühend. õppeasutustest kolonel-leitn. Jaakson'i ja majoor Freiberg'i, kelle õlgadel lasus peasjalikult kõikide küsimuste läbitöötamine, mis seotud uue organisatsiooni ning õppetöö korraldamisega uutel alustel.

Olen kindlas usus, et kõik meie kaitseväge ja kaitseliidu juhid ning alaline kaader ka edaspidi väsimata jätkab oma tööd meie kauni kodumaa heaks, meeletades, et ainult töö ja meeled kindluse abil suudame püsida praegustel murdeaegadel.

N. R e e k.

Kindralstaabi kindral-majoor,
sõjainister.

10. aastapäeva pühitsemine ja lipuannetamine 5. üksikule jal. pataljonile.

5. üksiku jalaväe pataljoni X. aastapäev, millest pühitseti s. a. 24. ja 25. novembril, kujunes oma pidustustega väikesele Rakvere linnale suursündmuseks. Rakvere linna- ja maavalitsuse kaudu tõi Virumaa rahvas oma pataljonile tänutäheks kauni lipu.

Kindralstaabi alam-polk. N. Reek

5-da Rakvere jalaväe polgu esimene ülem.

Aastapäevaga ja lipu üleandmisega kaasakäivad pidustused algasid juba laupäeval 24. novembril piduliku jumalateenistusega kohalikus kirikus. Sellele järgnes kell 1800 orkestrihelide saatel kaitseväeosade rongikäik tõrvikutega Vabadussõjas langenud kangelaste mälestussamba juure. Siin asetati sambale pärgi ja lilli 5. üksiku pataljoni, 5. Rakvere jalaväe polgu jäädvustamise seltsi ja läti 11. polgu esindajate poolt. Viimased olid tulnud võtma osa pataljoni suursündmusest, et ühtlasi samal ajal luua ja kõvendada sidemeid kahe naaberriigi väeosa vahel.

Kell 2000 algas Viru maavalitsuse ruumes 5. Rakvere jalaväe polgu jäädvustamise seltsi peakoosolek, millest võttis osa polgu looja ja esimene juht kindral Reek, sõjaaegne polgu ülem kolonel Pinding, põllutööminister O. Köster, kes kogu Vabadussõja kestva juhtis polgu jalamaakuulajate komandot, polgu loomisele süüdlit kaasa aidanud kohtuminister Kalbus ja riigikogu liige Juhkam, ligi 50 Vabadussõja ajal polgus teeninud ohvitseri ja praeguse 5. üksiku pataljoni ohvitserkond.

Seltsi juhatuse esimeheks valiti kindral Reek, abiesimeheks min. Köster, laekahoidjaks rkl. Juhkam, arhivaariks kolonel Paavijaan, sekretäriks major Sauselg ja sekretäri abiks kapten Peado.

Otsustati rida seltsi elusse puutuvaid küsimusi, millest tähtsamaks osutus 5. polgu sõjategevuse ja mälestuste jäädvustamine kirjas.

Peale koosolekut korraldasid seltsi liikmed omavahelise koosviibimise, kus tuletati meelde möödunud raskeid aegu — aegu, millal polk sündis ja kasvas, heitlusist karastus, raskusist ja puudusist ammutades meeleskindlust, kirjutas ajalukku kaunid leheküljed teenäitajaiks praegustele ja tulevastele kodumaa kaitsjatele.

Värskus, elurõõm ja noorusetunne, mis olid sõjaajal polgule tihti aitanud võimust saada kriitilisest olukorrast, valitses ka nüüdki koosviibijate peres. Hilja öösi mindi lahku, soovides üksteisele jälle nägemist järgmisel aastapäeval.

25. nov. oli linn lipuehtes; sel päeval algasid suuremad pidustused. Hommikul jõudis Rakverre Riigivanem hra J. Tõnisson, kelle vastuvõtuks jaama olid ilmunud aukompanii 5. pataljoni, 5. pataljoni ülem, maavalitsuse esimees, linnapea, prefekt, lipu annetamise komitee liikmed jne. Peale Riigivanema olid ilmunud pataljoni pidupäevale 1. diviisi ülem kindral Tõnisson ja läti 11. polgu esindajatena kolm ohvitseri. Kaitseminister kindral Reek, põllutööminister Köster, kohtuminister Kalbus ja rkl. Juhkam olid pidustusteks Rakverre jõudnud juba eelmisel päeval. Kell 1200 oli suurejooneline paraad ja lipu üleandmine Vabadussõjas langenute mälestamise samba juures. Paraadist võtsid osa kohalikud karnisoni väeosad, kaitseleit, tuletõrjujad, koolid ja seltskondlikud organisatsioonid. 5. pataljoni paremale tiivale olid üles rivistunud

Riigivanem J. Tõnisson annab üle lipu 5. üks. jal. pat. ülemale kol. Paavijaan'ile.

5. polgu „vanad“ — nii hakati eisel koosviibimisel hüüdma sõjaajal polgus teeninuid ohvitseride. Vaatamata külmale ja ähmasemale ilmale, ümbritses paraadiplatsi tihe rahvahulk. Õhus tiirlesid lennukid.

Pärast paraadi vastuvõtmist sõitis Riigivanem ühes külalistega tutvunema pataljoni kasarmutega, kus võeti osa ka sõdurite ühisest lõunasöögist.

Kell 1500 oli ohvitseride kasinos korraldatud

5. Rakvere jalaväe polgu staap okt. 1919. a. Irboskas.

Vasakult: Adj. al.-kpt. Liiv, polkül al.-polk. Stahl, brigaadi ülem polk. S. Pinding, polgu ülem abi al.-kpt. Munner, n.-ltm. R. Teiman, lipn. Rose, lipn. Oesso, lipn. Vassil, n.-ltm. Zimmerman, n.-ltm. Mangus, n.-ltm. Haas, n.-ltm. Männik, sv.-am. Kiiver.

Mõned minutid peale kella 1200 ilmus kohale Riigivanem ühes kaitseministriga. Vaimulikku talitust lipu üleandmisel toimusid kohalik õpetaja Pallon ja preester Tamm, mille järele asuti lipuvarde naelte löömisele. Naelu löid Riigivanem, kaitseminister, läti 11. polgu esindaja, 1. diviisi ülem, ministrid Kalbus ja Köster, maleva pealik, linnapea, maavalitsuse esimees, sõjaaegne polguülema, pataljoni praegune juht jne.

Pärast naelte löömist palus lipuannetamise komitee esindaja Riigivanemat lippu üle anda 5. üksikule jalaväe pataljonile. Kaitseminister luges ette Vabariigi Valitsuse otsuse, millega pataljonil lubatakse vastu võtta annetatav lipp.

Selle järele andis Riigivanem lipu 5. üksiku jalaväe pataljoni ülema kolonel Paavijaanile, soovides, et pataljon kannaks lippu kodumaa kaitset auga, ustavusega, vahvusega ja armastusega. Lippu vastu võttes andis pataljoni ülem pühaliku töötuse tarbekorral pataljoniga lipu all võidelda kuni viimase hingetõmbeni.

Järgnesid kõned ja tervitused Riigivanemalt, kaitseministrilt ja 1. diviisi ülevalt, lipu annetamise komitee esindajalt hra Rosenbergit, kes ütles ette luges lipuga kaasaantava aadressi. Õppurite esindajalt kohalikust seminarist kanti ette tervitus.

lipuannetamise komitee ja pataljoni ohvitseride kogu poolt bankett. Viimastest võtsid osa kõrged külalised, omavalitsuste, seltskondlike organisatsioonide ja pataljoni sõdurite esindajad, polgu jäädvustamise seltsi liikmed ja pataljoni ohvitserkond.

Peeti hulk sütitavaid kõnesid, mis kutsusid esile kauakestvaid kiiduavaldusi. Riigivanem toonitas oma kõnes ühistunde vajadust meie rahva keskel. Ühistunne, ohvritoomine rahva ja ühiskonna kasuks areneb ja kasvab eriti rasketel aegadel, mille näitena ta tõi ette võrdlemisi kehvi Virumaa põllupidajaid, kes sõja ajal aga sõjaväe varustamiseks andsid rohkem, kui teised jõukamad maakonnad. Meil on palju erihuvidega rühmitusi, kuid siiski ühes asjas on nad kõik ühel nõul — meie kaitseväge tarviduse ja tema ajakohase ettevalmistuse vastu ei vaidle keegi.

Läti 11. polgu esindaja tervitas pataljoni ja annetas sõpruse- ja ühendusmärgina väikese läti rahvuslipu.

Pika rea tervituskõnede järele võttis sõna 5. polgu looja ja tema esimene juht kindral Reek. Ta tuletas meelde neid raskeid aegu, mil sündis polk ja avaldas oma südamlukku tänu hra Kalbusele, Juhkamile ja Anderkopile, kellel väärili-

Major George E. Arneman

P. A. Ühendriikide sõjaväe esindaja
Balti riikides ja Soomes.

Major George E. Arneman on sündinud Wisconsinis, 7. II 1889. a. Õppinud Wisconsinis ülikoolis ja lõpetanud Yale ülikooli. Ülendatud Ühendriikide sõjaväe nooremleitnandiks aprillikuus 1912. a. Sõjaväe teenistuses olnud Meksikos ja Meksiko piiril 1913.—1917. a. Organiseeris ja juhatas 62-st väljasuurtükiväe rügementi 1918. a. Kindralstaabi teenistuses alles teeninud Washingtonis ja Koblentsis — Saksamaal 1919.—1920. a.

Sõjaväe esindajaks Balti riikides ja Soomes 1921. a. Õpilane ja instruktor olnud mitmetes Ameerika sõjaväe koolides 1922.—1927. a. jooksul. Määratud Kindralstaabi juurde ja uuesti sõjaväe esindajaks Balti riikidesse ja Soome augustikuul 1928. aastal.

sed teened polgu vormeerimisele ja varustamisele kaasaaitamises.

Rakvere 5. üksikule jal. pataljonile Rakvere linna ja Virumaa rahva poolt (25 XI 1928) annetatud lipp.

Peale isiklikult kohalviibijate tervitasid pataljoni telegrammidega riigikogu esimees K. Einbund, kindral Laidoner, kõrgemad kaitseväelased ja sõjaaegsed kaasvõitlejad.

Kell 20 algas rahvamajas pidulik kontsert, mille avas Riigivanem süütava kõne ja riigihümniga. Selle järele luges ette elatanud kirjanik J. Liiv oma proloogi, mis pühendatud 5. polgu tegevuse vaatlemisele.

Rakvere rahvamaja ja hariduse seltsi koor hra Rosenbergi juhatusel oma kiiduväärselt kätteõpitud lauludega ja solist Arder said kauakestvate kiiduavalduste osalisteks.

Rkl. Juhkam elustas mälestusi olukorrast, milles 10 a. tagasi algas oma tegevust 5. polk. Kõne keskkohal laulis koor langenute mälestuseks „Unuge langenud kotkad“, mida rahvas kuulas püstitseistes.

Kaks päeva kestnud pidustused jätsid unustamatu mulje, lastes paista, et seltskond ja pataljon on ühendatud püsiva ja kindla sidemega. Jääb ainult soovida, et see side enam iialgi ei lõdveneks, vaid jäägu ta pataljonile toeks vastusrikkas õppe- ja kasvatustöö.

Liitugu virupoegadest koosnev väike pataljon seesmiselt tugevaks ja võitmatu jõuks, mis kaljuna purustaks meie kodumaa pinnale tungida julgeva vastase väed. Üks „vanadest“.

Lipuannetamine Kalevi üksikule jalaväe pataljonile

Tallinnas, 2. detsembril 1928. a.

Lipu annetamise puhul Kalevlastele korraldati Tallinnas Vabadusplatsil 2. detsembril 1928. a. paraad. Paraadi võttis vastu Riigivanema asetäitja Minister J. Holberg, Paraadil viibisid Riigikogu esimees hra K. Einbund, Kindral J. Laidoner, Sõjaministri abi Kindral P. Lill, Kindralstaabi Ülem Kindral J. Tõrvand, Välisriikide esindajad ... Rahvast oli kogunud murruna.

Pikema kõnega lipu üleandmisel pataljonile esines Eesti Spordiseltsi Kalevi nimel juhatuse esimees Kindral J. Tõrvand. Tema kõne sisu on kokkuvõetult:

Murde aegadel, nagu on päevad mis meile osaks saanud, käib suur väärustete ümberhindamine. Kaovad

nii mitmedki tõekspidamised, mis senini valitsesid elus meie vaimu ja hinge.

Kuid mis ka ei sünniks, ei saa kaduda üks väärustus — kodumaa aade. Meile jäävad ikka armsaks ja kalliks meie kodumaa taevad, maad, metsad, veed, mälestused meie eelkäänud põlvete võitlustest, rõõmudest ja muredest. Mis aga meile on armas ja kallid, seda tahame hoida, tahame kaitsta. Ka kodumaad tahame kaitsta, kui võõrad teda ähvardavad.

Kümme aastat tagasi olid päevad kus kodumaa nõudis kaitset. Ja Kalev ärkas. Ühes temaga ka kõik need, kelle rinnas tuksus Eesti süda. Haarati relvad ning mindi võitlusesse oma kodumaale parimat saatust rajama.

E. S. S. Kalevi pere oli see, kus eriti tugevalt lõkkele lõi võitluse ja võidu tahe, vaatamata sellele, et tol ajal mitmedki ei uskunud Eesti jõusse end kaitsta.

E. S. S. Kalevist võrsus üks kuulsamatest väeosadest Vabadussõjas — Kalevlaste Maleva. See väeosa oma vaimustusega ja ohvrimeelsusega mõjus otsustavalt Eesti võidule.

Eesti on nüüd vaba.

Rahu saabudes on Kalevlased oma südames kannud sügavamast austamist ja lugupidamist Vabadussõjas võidelnud Kalevlaste Maleva kangelastegude vastu.

Kalevlaste Maleva järeltulijaks on tänapäev Kalevi üksik jalaväe pataljon. Selles väeosas S. S. „Kalev“ näeb väeosa, millesse vajaduse korral jälle võiks valguda kalevlased, et võidelda oma kodumaa eest.

Mineviku mälestused ja tuleviku lootused töid S. S. „Kalevi“ mõttele — end tihedamalt siduda Kalevi pataljoniga valmistades sellele väeosale lipu. Nüüd on mõte saanud teoks.

Oma austuse, omad tunded ja lootused on S. S. Kalev väljendanud järgmises aadressis:

Kalevlaste Maleva, mis võrsunud Eesti Spordiselts „Kalevist“ Vabadussõja raske heitluse algpäevil, on truu olnud muistse Kalevi kangelaslikule vaimule.

Raugemata meelekindlusega, vankumata uss kõgepealt enda tahesse võita või surra, sammusid malevlased õpimeduses, et tagasi tulla vabaduse päikese kuldsete kiirete säras. Malevlaste enastohverdav valmisolek võitluseks neil rasketel aegadel, mil lootus Eesti vabanemiseks oli kadumas, tõi tagasi võidutahe kodukaitsjate ridades. Vaenuväljal on Kalevlaste Maleva paljudes lahingutes kuulsusrikkalt täitnud oma ajaloolise ülesande, eriti aga otsustavas võitluses Landesvehiri vastu.

Meie kodu on vaba.

Kangelasteod ei kustu. Uhkuse, lugupidamise ja tänutundega on kalevlased nende mälestust alati südames kannud. Oma tunnete väljenduseks on E. S. S. „Kalev“ valmistanud Kalevlaste Malevale lipu, mida palub vastu võtta ja hoida.

Olgu see lipp kalevlaste ühtekuuluvuse sümboliks. Ta vaimustagu kangelastegudele lipu alla kogunud kodumaa poegi, kui saatus neid uuesti vaenuväljale kutsub. Siis on jälle väja, et

„Mehed olgu nii kui müüri,
Seisku nii kui raudaseina,
Terasesta tehtud tornid,
Seisku vahvast sõjasõidul,
Tammemetsa tugevusel,
Kaljurünka kindelusel,
Variuks vaenu tungi vastu”.

Eesti Spordiselts Kalevi nimel
Juhatus.

(Allkirjad)

Kalev ei kahtle, et mehed tulevad ja seisavad müürina, kui kodumaa kutsub.

Kalevlased tulevad nüüd selle lipu alla.

Lipul näeme meie võitluse eesmärki kaitsta oma vabadust, mille sümboliks on tõusev päike. Lipul näeme kätt, mis relvastatud mõõgaga. See on sümboliks, et võitluses oma vabaduse eest peame lootma kõige pealt iseenda peale.

Ja Kalev ning temaga kogu Eesti rahvas ei kahtle, et Kalevlaste Maleva ridades tuleviku rasketel aegadel saab valitsema sama kangelaslik vaim, mis viis Kalevlasi Vabadussõjas võidult võidule.

Paraadi lõpuks Kalevlased marssisid annetatud lipu lehvides mööda Riigivene-mast.

* * *

2. dets. õhtul lipu annetamise puhul kalevlastele oli „Seltskondlikus Majas“ korraldatud pidusöök.

Pidusöögil peeti kõnesid. Vabadussõja Ülemjuhataja Kindral J. Laidoner iseloomustas Kalevlaste Malevat kui vapramat ja löögivõimsamat väeosa Vabadussõjas, kelle väärtus püsis kõrgel kogu võitluste kestvusel. Ülemjuhataja seletab selle väeosa eriti kõrget võitlusvõimet sellega, et talle pani aluse hästi organiseeritud spordiselts Kalev ja et esimesed malevlased olid sportlisest intelligentsist.

Kalevlaste pääliku abi Vabadussõjas ja tegelik juht maleva verisemates heitlustes hra O. Tief täiendas omas kõnes Kindral Laidoneri kalevlaste iseloomustust: Kalevlased õpetasid meie vägesid vapralt minema surma. Kuigi Kalevlastel olid lahingutes (nende vähest arvu silmas pidades) suured kaotused, see ei halvanud head meeoleolu ega võitlustaht. Langenuid kanti lahinguväljalt isamaalauludega.

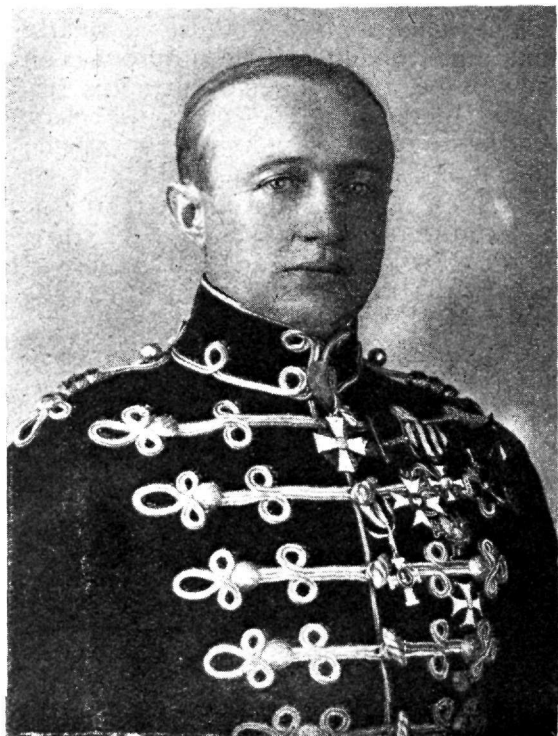
Kalevi pataljoni nüüdne ülem Kol. J. Vende teatas, et temale alluv ohvitser- ja allohvitserkond on otsustanud in corpore astuda S. S. Kalevi liikmeks.

S. S. Kalevi juhatuse esimehena Kindral J. Tõrvand tervitab seda otsust.

Kindral J. Unt rõhutas kõnes vastastikkust sõprust ja lugupidamist, mis on valitsenud ja valitseb Seltskonna ja Kalevlaste vahel. See sõbralik vastastikkune suhtumine on tugevuse aluseid tulevastes võitlustes.

K.

Kolonel Arthur Buxhoevden.

Kolonel A. BUXHOEVDEN.

1. detsembri s. a. Haapsalu kella 1753 rong viis kodu, Saaremaale, ühe kaitseväge vanemaid ja populaarsemaid ohvitseri — ratsaväe kolonel A. Buxhoevdeni. Pikk, raske sõjaväeteenistus, eriti raske peavigastus, mis saadud teenistuses möödunud sügisel, on niivõrra nõrgestanud muidu nii elurõõmsa ja tööhimulise koloneli tervise, et ta peab aktiivteenistusest minema erru. Kaitseväge, kolonel Buxhoevdeni ülemus ja kaasteenijad, korraldades lahkumise puhul koosviibimisi, iseloomustasid üksmeelselt lahkujat kui eeskujulikku ohvitseri. Eriti märgiti ta eeskujulikku suhtumist kaasvõitlejatesse ja alluvatesse.

Sõjaväe staabi ohvitseride kogu korraldas 30. XI. s. a. kolonel Buxhoevdeni lahkumise puhul Keskkogu kasiinos banketi, millest eesotsas sõjainistri kindral N. Reek'iga osa võtsid staabi nii vanematei kui noorematei kohtadel teenivaid ohvitseri ja ametnikke. Saatma oli tulnud ka Vabariigi esimene sõjainister erukindral A. Larka. Sõjaväe staabi ohvitseride kogu esimees kindral E. Pödder omas toastis kriipsutas eriti alla seda, et kol. Buxhoevden ei kahelnud astuda esimeste hulgas

Eesti kaitseväge ridadesse 1918. a. sügisel, olgugi, et siis oli Eesti olukord väga raske. Kui hea ohvitser ja eeskujulik kaasvõitleja on kolonel Buxhoevden teeninud kaitseväes umbes 10 aastat. Soovib lahkuvale kiiret paranemist ja edu edaspidises töös.

Kol. Buxhoevden tänab sõprustunnete eest, milliste osaliseks ta saanud teenistuse ajal kaitseväes ja nüüd, teenistusest lakudes. Lubab Saaremaal, kui tervis vähegi võimaldab, rakendada end uuesti riigikaitsetööle, nimelt asuda ratsa kaitseliidu organiseerimisele.

1. detsembril oli jaama kol. Buxhoevdeni saatma kogunud hulk ohvitseri ja neid ratsaväe allohvitseri, kes ennem teeninud lahkuvalt juhatatavates üksustes. Jumalagajatul ratsamehed-allohvitserid tõstsid oma endise juhi kätele. Kolonel surus südamlikult oma armastatud ja oma võrratute „poiste“ kätt...

Vaadeldes seda lahkumisstseeni tuli meelde marssal Petaini aforism: „...et võita lahing, tuleb kõigepealt võita oma sõdurite südamed“. Sõdurite südamed võitmine ei olevat kerge asi, sest see ei alistuvat kätteõppimisele.

Kõrgem Sõjakool, kus kol. Buxhoevden oli 5-e aasta jooksul ratsasõidu õpetajaks, austas lahkujat väikese mälestusega. Kui endised nii nüüdsed õpilased ei unusta kol. Buxhoevdenilt antud ratsasõiduõpetust, eriti aga meeldivat õpetajat.

Soovime, et kol. Buxhoevdeni tervis paraneks ja et ta võiks veel nautida päiksepaistset elu palju aastaid.

* * *

Kol. A. Buxhoevdeni senine elukäik on kokkuvõetult:

Sündis 30. märtsil 1882. Pärit Saaremaalt. Üldise hariduse sai Kuresaare gümnaasiumis, sõjaväelise Tveri ratsaväe junkrükoolis, kuhu 1904. a. septembris astus. 1908. a. juunis ülendati kornetiks ja määrati teenistusse 2. kaardiväe ulaanide Kuramaa rügementi. Hiljem tennis 16. kaardiväe husaaride Irkutski rügemendis. 1912. a. septembris ülendati leitnandiks. 1914. a. aprillis lahkus tegevast teenistusest. Maailmasõja lahtipuhkemisel kutsuti uuesti tegevasse väkke.

1918. a. detsembris ilmus rittmeister Buxhoevden Korraldusvalitsuse ohvitseride reservi teenistusse, kust 1919. a. jaanuaris

ratsarügementi teenistusse määrati. Sama aasta veebruaris viidi ta ratsarügementide tagavara eskadroni üle. 1919. a. aprillis määrati ratsarügementide tagavara eskadroni ülemaks, septembris aga ratsarügementide tagavara divisjoni ülemaks. Ülen-
dati kolonel-leitnandiks vanusega 14. jaanuarist 1919. a. 1920. a. mais määrati ratsaväe allohvitseride kooli ülemaks, 1921. a. jaanuaris pandi tema peale ühtlasi ka ratsaväe inspektori kohused. 1921. a. juunis määrati ta sõjaväe õpetuskomitee alaliseks liikmeks. 1923. a. jaanuaris määrati kolonel-leitnant Buxhoevden sõjami-

nistri juure vanemaks käskudetäitjaks ohvitseriks. Ühtlasi jäi ta ratsaväe inspektori kohuseid edasi täitma. 24. veebruaril 1924. a. ülendati koloneliks.

Eesti väes on kolonel Buxhoevdenile an-
netatud: I liigi 2. järgu Vabadusrist; normaaltalu ja 1250 krooni; Eesti Vabadus-
sõja mälestusmärk; Soome Valge Roosi II kl. komandori rist; Poola „Odrcezenia
Polsky“ ordu ohvitseri rist; Läti „Karutapjate ordo“ 3. järk.

Peale mainitute omab kol. Buxhoevden palju mitmesuguseid aumärke teenistusest endises Vene väes. E.

Sõjaringkonnakohus 10-aastane.

A. Leht.

7. detsembril pühitses sõjaringkonnakohus oma kümnendat aastapäeva. Kümme aastat — see on tilgakene ajameres, kuid terve ajalugu ühe asutuse tegevus-
ajas. Need ajad ja olud, milledes sündis ja tegutses meie vabariik, on olnud väga keerukad ning on jätnud väga palju jälgi riigiasutuste tegevusse. Sõjaringkonnakohtul on olnud möödunud kümme aastat kestvaid võitlusi. Energiline võitlus kurjaga algas selle kohtu asutamisest peale ja on olnud intensiivne lõpuni.

Sel ajal, kui sõjakohtud asutati, ei olnudki arvamisi, et nende järgi tulevikus nii suur tarvidus võib tulla. Ajad aga on näidanud, et ainult sõjakohtud võisid võidelda edurikkalt kurjaga, mis ähvardavaks võisid saada noore vabariigi olemas-
olule.

Eesti sõjakohtute algidu tuleb otsida 1-se Eesti polgu juures. Vene seaduste järgi olid asutatud iga üksiku väeosa juures polgukohtud. Vastavalt maksvatele seadustele asutati ka mainitud polgu juures polgukohus, mis funktsioneeris kuni enamlike revolutsioonini. Enamline revolutsioon tõi kaasa mõistete ümberhindamise. Endised normid kaotasid autori-
teedi ja nende asemele asus normidesse valatud kommunismi õpetus. Kohtu asemele astusid kitsarinnalised erapoolikud partei organid, mis õigusemõistmist teostasid kommunismi dogma seisukohast. Eesti polk ei söandanud neid katseid kaasa teha, sest siin valitses sootuks teine mee-
leolu, mis suhtus uuele võimule ja sellelt antud normidele vaenulikult. Siis tuli saksa okupatsioon. Ehk küll meie

Kol.-ltm. G. Kromel

*Sõjaringkonnakohtu esimees 1. okt. 1926. a.,
alaline liige 20. IV 1921. a. kuni 1. X 1926. a.*

sõjaväe kestvus ei olnud kauem kui 3—4
nädalat, jõudis sõjaväe juhatus siiski luua
normaalse kohtu-korralduse. Oli loodud
kõigepealt polgukohtud ja sõjaringkonna-
kohus — „kõrgema sõjakohtu“ nime all
ja lõpuks veel sõja kassatsiooni kohus.
Tegelikult said aga funktsioneerima ha-
kata ainult polgukohtud, kuna muu kohtu-
korraldus paberile jäi, sest okupatsiooni-
võimud, kes alguses suhtusid Eesti sõja-

väele heatahtlikult, muutsid oma vaate ja andsid käsu selle laialisaatmiseks.

Kuigi sõjakohtu süsteemi loomisel ei olnud tegelikke tagajärgi, siiski tehtud korraldused kriipsutasid alla tarvet sõjakohtute järgi ja sõjaväe juhatuse tahet sõjakohtute tegevusele kutsumises.

Saksa okupatsioonivõimu langedes ja vabatahtlise rahvaväe kokkukutsudes tõusis esile uuesti sõjakohtute asutamise küsimus. Nüüd ei toimetanud enam sõjaväe juhatuse nõnda, nagu 1918. a. kevadel, et ise oleks loonud sõjaväe korralduse maksvate seaduste järgi. Niihästi Ajutisel Valitsusel kui ka sõjaväe ülemusel olid sõjakohtute asutamise küsimuses teoksil uued põhimõtted, mida tuli sanktsioneerida seadusandlisel teel. Sõjaväe juhatuse vaatepunktist oli tarvis lahendada sõjakohtute asutamise küsimus niipea kui sõjavägi on koos, kuid lähidases ühenduses sellega oli koordinaalne küsimus: milline peab olema demokraatlik sõjavägi ja milline temas valitsev distsipliin? Sõjaväe juhatuse arvates peitus sõjakohtute asutamise probleemi raskuspunkt neis küsimuses. Vastavalt sellele seisukohale, mis ülemus avaldas, oli vaja kohaldada maksvaid sõjakohtu seadusi meie oludele ja eraldada sõjakohtute kompetentsist üldkuriteod ning jätta sõjakohtute ülesandeks ainult puhtsõjaväeliste kuritegude lahendamine. Ajutine Valitsus, kes jagas seda sõjaväe juhatuse seisukohta, oli seotud sõjakohtute asutamise küsimuses veel poliitiliste parteide vaadetega selles küsimuses. Tuli arvesse võtta nimelt pahempoolsete parteide eitavat suhtumist sõjakohtute asutamisele. Need olid tähtsamad kaalutlused, mis takistasid sõjakohtute ellukutsumist kohe, kui sõjavägi juba oli koos.

Kuid vajadus sõjakohtute järgi ilmus varsti. Võib olla, et sõjakohtute küsimus oleks lahendatud teisiti, kui meid juba alguses poleks kistud sõjamõllu. Riigi organiseerimisel tuli pingutada kõiki jõude vaenlase vastu, kes tungis sõda kuulutama noore vabariigi piiridesse ja keda seestpoolt toetas rohkearvuline mõtteosaliste hulk. Vaenlase ülejõud ja nende mõtteosaliste urgitsustöö demoraliseerisid värskestloodud sõjaväge. Loomulikult ei võidud niisugustel tingimustel riigikaitset juhtida edukalt. Tekkis vajadus karmide abinõudega maksma panna riigis kord ja luua sõjaväe distsipliin, mis oleks mõjutanud sõjategevuse edukuse, ning ühtlasi ka piiri pannud kuritegelise ele-

mendi tegevusele, mis lopsakalt tuli esile Maailmasõja ja okupatsiooni kestvusel. Vaenlase lähenedes kasvas riigivastase elemendi jultumus. Põrandaalt ilmusid kihutustööks spetsialiseerinud agendid, kes tegutsesid avalikult riigivastaselt, kihutades üles sõdureid ja riigikaitse alal töötavaid töölisi. 29. novembril kuulutati küll välja sõjaseadus, kuid ilma sõjakohuteta ei suutnud ta midagi anda. Üldkohus oma raskepäraselt liikuva aparaadiga osutus võimatuks võitlema erakordsete kuritegudega, millede arv järjest ja kohutavalt suurenes.

Need asjaolud sundisid välja kuulutama sõjaseaduse, mis võimaluse andis administratiiv võimule võtta tarvitusele energilisi abinõusid kuritegude ärahoidmiseks ja repressiooniks. Teiselt poolt sundis sõjaseadust välja kuulutama sunduslik mobilisatsioon. Sõjaseaduse ja mobilisatsiooni väljakuulutamise loogiliseks järelduseks oli erakordsete sõjakohtute sisseseadmine. Üleskutses 29. novembrist „Teadku seda kõik“ kõneleb ajutine valitsus esimest korda sõjaväljakohtutest ja ähvardab:

„Kõik, kes Eesti kaitseväge kokkuastumist takistavad, kes sel puhul oma ametikohust ei täida, kes lipu alla kutsumisel ilmumata jäävad, kes riigivõimude poolt nõutavaid varustusaineid ei anna, kes riigikaitse vastu kuritahtlist tegevust avaldavad, väeosades omi kohuseid ei täida, kodusõda õhutavad ja Eesti vabariigi kukutamise katset teevad või selleks üles kihutavad, antakse sõjaväljakohtu kätte.“

3. detsembril 1928. a. annab Ajutine Valitsus määruse väeteenistuse kutse täitmata jätmise kohta, milles ette nähakse mobilisatsiooni kutsete mittetäitjate ja väejooksikute sõjakohtu alla andmine ja karistamine 15-aastase sunnitööga.

5. detsembril 1918. a. võttis Ajutine Valitsus vastu määruse väljakohtute asutamise kohta.

Tol ajal oli väljakohtu seadusel tegelik tähtsus: ta nägi ette kuritegusid, mis olid tulnud ilmsiks väerinnal, ja mis olid rohkelt levinud seljataga. Väljakohtud olid sellega hädaabinõuks võitluses vabariigi olemasolule oteskohe hädaohtliku kuritegevusega. Väljakohtute eesmärk seisis peaaesjalikult võimalikult kiire represiooni saavutamises ja omas erilise tähtsuse sõjaolukorras, kui kiire karistus toimepandud kuriteo eest omas tähtsuse kaitseväge- ja riigihuvide kaitsmisel. Üleminekul rahuolukorda oleks väljakohtud loo-

mulikult lõpetanud tegevuse ja aset annud normsatele sõjakohtutele.

Seadus ise oli silmnähtavalt puudulik. Puudusid juhised selle kohta, kuidas väljakohtuid pidi moodustama, missuguseid protsessuaal vorme kohtumõistmisel pidi tarvitama — isegi ei olnud määratud ära, missugustel alustel süü raskust pidi hinnatama, millest olenes karistus vangiroodust surmanuhtluseni. Neist puudustest olid tingitud sõjaväljakohtute puudulikud otsused, mis kutsusid välja revideerimise tarbe ja mis teostus 3. mail 1919. a. amnestia seadusega.

Kiires tempos arenev sõjaaegne olukord näitas, et ei saa jääda pikemaks ajaks väljakohtute juure, seda enam, et väljakohtud ei ulatanud omalt kompetentsilt kuigi kaugele. Kuigi 5. detsembri määrus oli väga paindub ja võimaldas laialdast tõlgitsemist, ei võimaldanud ta siiski kõikide toimitud kuritegude paigutamist enda raamidesse. Isegi puhtsõjaväelised kuriteod, peale mõne üksiku, jäid väljakohtu alluvusest välja. Väljakohtutega võis saada kuidagi läbi ainult sõjategevuse piirkonnas, kuid seljataga oli nõue normsate sõjakohtute järgi tungiv. Pealegi oli vangistusasutustes rohkesti sõjaväelasi, kelle süüteod ei allunud väljakohtutele ega ka üldkohtutele ja milliseid arutamisele ei võtnud ka kodanlised kohtuvõimud, sest et need Kr. kp. s. järgi neile ei allunud. Ajutise Valitsuse määrus ajutiste kohtute sisseseadmise üle ei puudutanud sõjakohtute asutamise küsimust, ega laiendanud ka üldkohtute kompetentsi sõjaväe peale.

Kõik need asjaolud nõudsid normsate sõjakohtute asutamist. 18. det. 1918. a. võttis Ajutine Valitsus vastu määruse Eesti vabariigi sõjakohtute ja nende alla kuuluvate süütegude kohta. See määrus sai normsate sõjakohtute rajamise aluseks. Selles nähti ette polgukohtuid polkude ja neile vastavate üksuste juures ja sõjaringkonnakohut Tallinnas. Kohtute moodustamine pidi sündima Vene sõjav. seadl. kogu XXIV raamatu alusel mõne vähema muudatusega. Selles seaduses peegeldub seaduseandja sõjakohtute kompetentsi kitsendada püüdev tahe. Olude sunnil muutus väljaspool sõjaväge, parteides, valitsev sõjakohtute vastane meeleolu ja siirdus kompromissile sõjaväe juhatusega, kes omalt poolt ei pooldanud üldkuritegude allutamist sõjakohtutele.

Selle tagajärg oli see, et sõjakohtutele

tehti alluvaks ainult puhtsõjaväelised süüteod, mis, ette nähtud S. n. s. §§ 96—196.

Ühes üldkuritegudega jäeti sõjakohtute kompetentsist välja kõik ametalised kuriteod sõjanuhtluse seaduse järgi ja mis veel imelikum — kõik sõjaaegsed kuriteod S. n. s. kolmanda ja neljanda jaotuse järgi.

Kindral-majoor Kunnos †

Asja parandati 9. jaanuaril 1919. a. seadusega, kus sõjakohtutele pandi maksma sõjanuhtluse seadus täies ulatuses. Ajutine Valitsus ei sõandanud jätkata neid katseid sõjakohtute uuendamise alal, mis Vene ajut. valitsus 1. märtsist kuni 24. okt. 1917. a. ette võttis ja mis Vene sõjakohtute isikliku koosseisu ja tegevuse hoopis uuele põhimõttele rajas. Sellepärast pandi 9. jaan. määrusega maksma Vene sõjav. seadluste kogu XXII, XXIII ja XXIV raamatud ühes uuendustega ja täiendustega, mis maksma olid pandud Vene valitsuse poolt kuni 1. märtsini 1917. a.

18. märtsil 1919. a. andis Ajutine Valitsus uue seaduse „Ajutiste sõjakohtute ja nende alluvate süütegude kohta“, mis mõned ebakohased ja vananenud kohtupidamise määrused kõrvaldas. Selle seaduse olulisem osa seisab loobumises erilise kõrgemast sõjakohtust kui kassatsiooni instantsist ning sõjakohtupidamise seaduses ette nähtud kõrgema sõja- ja merekohtute funktsioonide alistamises kõrgemale riigikohtule.

Sõjaringkonnakohtu tegelik organiseerimine sattus kohe alguses takistustesse, puudusid kõigepealt juristid-sõjaväelased. Need mõned juristid, kes alguses töösse olid rakendatud, pidid sellest loobuma selle tõttu, et sõjaliin nõudis nad omale. Alles 29. detsembril saadi kokku seada sõjaringkonnakohtu koosseis selle tõttu, et tegevusse kutsuti eraisikud-juristid — vann. advokaadid ja nende abid. Veebruarikuul 1919. aastal algasid korrapärased sõjaringkonnakohtu istangud.

Sel perioodil, kui sõjaringkonnakohtu asutamise küsimus oli alles kaalumisel, oli kohtu eesistujaks juba Ajutise Valitsuse poolt määratud al.-polkovnik Vahtramäe. Sõjaolude sunnil aga tuli vägede juhatusel määrata al.-polkovnik Vahtra-

mäe sõjaliinile, esiteks dessant salga juhatajaks, hiljem aga 7. polgu ülemaks. Sellega oli al.-polkovnik otsekohe sõjaringkonnakohtu juhtimisest eemaldatud ja tema asemele astus esialgu kohusetäitjana lipnik Ferdinand Karlson, pärast aga kohtu esimeheks, millisel kohal püsis kuni sõjaväe demobiliseerimiseni 1920. a. Tema eestkostmisel määrati sõjaringkonnakohtu esimeheks uuesti polkovnik Vahtramäe. 1922. aastal lahkus Vahtramäe sõjaväeteenistusest, olles määratud Tallinna-Haapsalu rahukogu esimeheks. Uueks esimeheks määrati kindral-major Kunnos, kes lahkus 1926. a. sügisel surma läbi. Sellest ajast kuni tänini on kohtu esimeheks kolonel-leitnant Gustav Kromel.

Balti rügemendi 10. aasta mälestuspüha.

Mälestuskivi avamine Vabadussõjas langenud rügemendi kangelastele, Tallinnas Toompeal 2. detsembril 1928. a.

Balti rügement kui suurem osa teisigi Vabariigi Kaitseväe osi sündis sügisel 1918. Balti rügement on üks vanemaid. Eesti saksasoost kodanikke on sajandite jooksul õppinud relvaga kaitsma oma tõekspidamisi, oma õigust. Ka 1918. a. sügisel, nähes idast ähvardavat ohtu, nad astusid samme, et luua kaitseüksus. 27. nov. 1918 on Eesti Ajutise Valitsuse Sõjaministri Konstantin Päts'i ja saksa seltskonna esindajate — hrade G. Stackelberg'i, Harry Koch'i ja Max Bock'i vahel kokku lepitud saksasoost kodanikkude kaitseüksuse formeerimises. Seega pandi 27. nov. 1918 juriidiline alus Balti rügemendile. Ka tegelikult olid juba tulevase rügemendi idud tärkamas. 1. dets. 1918 võeti Rakveres 5. Rakvere polgu koosseisu polkovnik Konstantin Veiss'i (hiljem Balti pataljoni [rügemendi] ülem) „Ratsakuulipildujate komando“, mis mõned päevad varem oli formeeritud kohalikest vabatahtlikest.

Samal ajal koondusid baltisakslastest omakaitse üksused Viljandis, Tartus, mis hiljem ühinesid Tartus rittmeister V. Zurmühleni juhatusel koondiseks „Heimatschutz'i“ nime all. Operatiivselt allus „Heimatschutz“ 2. jalaväe polgule (ülem polk. J. Uunt). Ülekaalus oleva vaenlase survele taandusid meie väed ja nende hulgas ka tulevase Balti rügemendi algrakukesed Tallinna suunas. Detsembri lõpus pandi

vaenlase edasitung seisma. Meie vägede organiseerimine oli täies hoos ja arenes edukalt. 1. jaan. 1919 5. Rakvere polguga (ülem Kindralstaabi alampolk. N. Reek) teotsevad baltlaste üksused koondati iseiseivaks pataljoniks — „Balti pataljoniks“. Ülemaks määrati polk. K. Veiss. Pataljon anti 1. diviisi koosseisu. Uuestisündinud pataljonis tungis juba siis esile arusaamine enesest kui rügemendist, sest vägede ülemjuhataja andis polk. Veiss'ile rügemendi ülema õigused. Külwando, Aravete, Kärvete (umbes 20 km edelapool Tapat) raioonist algas Balti rügement (pataljon) oma edukat tegevust koos teiste meie vägedega. Balti rügement võitles peaaegu kogu Vabadussõja 1. diviisi koosseisus Narva rindel. Ainult mai-juuni 1919 võttis ta osa sõjaretkest Strugi-Belaja suunas ja okt. 1919 koos Loode armee osadega Peterburi vallutamise operatsioonidest.

Võitlustes Eesti 1. diviisi koosseisus on rügemendil ilusaid lehekülgi Eesti vabadusvõitluses.

Rügemendi juhid ja meeskond võitsid Eesti vägede kõrgema juhatuse ja naaberväeosaade lugupidamise ning sõpruse.

Vabadussõja lõppedes, asuti vägede demobiliseerimisele ja väeosaade likvideerimisele ning kokkutõmbamisele. Ka Balti rügement likvideerus 25. sept. 1920, kuna

rügemendi ülem polk. K. Veiss määrati juba 11. sept. 1920 1. diviisi ülema abiks.

* * *

2. dets. s. a. avati Toompeal mälestuskivi Balti rügemendis langenud kangelastele. Avamisest võtsid teiste hulgas osa Riigivanema asetäitjana minister Holberg, Riigikogu esimees hra K. Einbund, Ülemjuhataja Kindral J. Laidoner, Sõjainistri abi Kindral P. Lill, Kindralstaabi ülem Kindral J. Tõrvand, Admiral Salza, Kindral J. Unt, 1. diviisi esindaja major Grenzup, linnapea Uesson, Balti-Saksa tööühingu esindaja Lätist parun Rosen, vürst Lieven-Mesothern, organisatsioonide esindajaid jne. Mälestuskivi avas rügemendi endine ülem kol. K. Veiss, andes ta üle Saksa kultuur-autonoomia valitsusele kui Balti saksasoost kodanikkude esindajale Eestis. Meestekoori (Revaler Liedertafel) kvartetilt kanti ette laule. Pärgi mälestuskivile asetati: endiste kaasvõitlejate nimel kol-leitn. P. Kügler, Riigikogu nimel pani pärja ja südamekõrde sõnadega tuletas meelde neid, keis meie ühise isamaa eest langesid Balti rügemendi ridades, hra K. Einbund; kaitseväge ja Sõjainistri nimel pani pärja kindral P. Lill jne.

Balti rügemendi 10. aasta mälestuspüha ja mälestuskivi avamise puhul ilmus „Revaler Bote“ 1. dets. s.a. number suurendatud kaustas. Nimetatud numbris on artiklid hra K. Pätsilt, kindral A. Tõnissonilt. Vabadussõja Ülemjuhataja Kindral J. Laidoner on lehe kaastöölisele andnud jutuajamise, milles märgib, et Balti rügement, kuuludes võrdsena teiste Eesti väeosade hulka, on väeosana sama hiilgavalt täitnud omad lahingülesanded, kui teisedki väeosad. Juubeli puhul on ilmunud W. Wrangell'ilt Balti rügemendi ajalugu (Baron Wilhelm Wrangell: Geschichte des Baltenregiments, F. Wassermann, Reval

Kolonel K. Veiss.

Vabaduse Risti 1 liigi II järgu kavaler.

Sündinud 30. juulil (v. kal.) 1877 Virumaal, Pada vallas. Lõpetanud Paashide korpuse ja 13. VIII 1897 ülendatud n.-leitnandiks. Vene väes teenis peamiselt kaardiväe osades, 1915 ülendatud koloneliks, 1917. a. nimetatud Kaukaasuse 4. Kütüpolgu ülemaks.

Eesti väkke ilmus 27. nov. 1918 oma vabatahtlikkude salgaga ja määrati ratsa kuulipildujate kdo ülemana 5. Rakvere polgu juure. 1. jaan. 1919 Balti pataljoni (rügemendi) ülem. Haavatud mais 1919 Jamoki küla juures. Nimetatud 1. diviisi ülema abiks 11. sept. 1920. Haiguse tõttu arvatud vormikandmise õigusega reservi 10. dets. 1921 ja erru 25. veebr. 1925.

Ülesnäidatud vahvuse ja teenete eest Vabadussõjas on kol. K. Veiss'ile annetatud Vabariigi Valitsuse otsusel Vabadusristi 1. liigi II järk, tasuta maa ja 1250 kr. rahatasu. Endisest Vene väest on kol. Veiss'il Georgi ordumärk IV ja palju teisi lahingumärke.

1928), mis võimaluse annab lähemalt tutvuneda rügemendi tekkimisega ja ta tegevusega Vabadussõjas. K-c.

Sportline märkilaskmine ja ettevalmistus laskmisele lahingutingimustes*).

O. Sternbeck.

III.

Kuid ka see, mida nõutakse kõige kaugemale mineva laskeprogrammiga sõja-

V. „Sõdur“ nr. 48/49.

vägedes, pole ikkagi kaugelki veel laskeportlase „jaht kümneliste peale“.

Vähemalt laskesportlased ise harilikult ei taha anda sõjaväelisele laskmisele kuigi kõrget tunnustust. Mõne tugeva laske-

spordi maa kütiühingute põhikirjadest leiab isegi määruse, et sõjaväe alalisest kaadrist ühingutesse astujad sisseastumisel kõrgemale ei või pääseda kui II klassi! Nende maksimaalseid võimeid hinnatakse siis umbes samakõrgeteks, kui olid meie viimastel üleriiklistel kaitseväe laskevõistlustel 100 parima „B“ klassi ajateenija võimed! Ehk võtke lugege Soome laskesportlase Veli Nieminen'i raamatut „Ampujan käsikirja“. Igas peatükis leiab ta võimalusi „ametimeeste“ (s. o. sõjaväe juhtide) leeri pilkenooli saata. „Ega see ikka laskurite otsustada ole, milline üks korralik sõduripüss peab olema!“ õhkab ta ühes kohas nukrameelselt, peale selle kui ta hea püssi omadusi pikalt ja laialt seletanud ja muu seas „mittelaskjate ametimeeste“ leeri mõnegi kihvtise noole on saatnud.

Tegeliku laskja ja „ametimehe“ vahel haigutab seega mõneski paigas sügav kuristik.

Kuid kas on selle kuristiku olemasolu tõesti loomulik või koguni möödapääsemata nähtus?

Julgeksin väita, et see nii ei ole. Ja kui see kuristik kusagil olemas on, siis peaks ta niipea, kui mõeldav, kaduma!

„Ametimehele“ ei ole sportlase laske- tehnika sugugi vähem tarvilik, kui sportlasele enesele.

Mitmel puhul varemalt oleme näidanud ja rõhutanud, et laskeõpetaja kas ainult see kõlbab, kes ise „laskekunsti saladustele“ on jälile jõudnud.

Kui keegi tahab õppida mängima klaveril või viiulil, läheb ta õppima mängija juure, mitte aga isiku juure, kes ainult klahvide peale lüüa või viulist mõne kääksuva heli oskab esile kutsuda.

Niisamuti kui mittemängijat ei tee klaveri- või viiuliõpetajaks mingisugune klaveri- või viiuliõpetuse meetodite uurimine, niisamuti ei tee meie sellega mittelaskurit laskeõpetajaks, et meie temale suure kandami kõige eeskujulikumaid eeskirju, töökavasid ja konsepte selga laome, ta ees terve rea eeskujulikult organiseeritud näitlikke õppetunde anname ja ta meetodiliste harutustega kurguni täis tuubime. Kõik see meetoditundmine ja meetodi uurimine võib midagi anda ainult tegelikule laskurile; sellele, kes püssist ainult paugu välja ja kuuli suure vaevaga paari-meetrilisele lauale pihta saab, ei anna ta mitte midagi.

Mittemängija võib väga ilusasti ära

seletada kõik heliredeli peensused, vahed mitmesuguste nootide vältuse vahel, rääkida rütmist ja taktist ning kätte juhatada meetodiliselt laitmata harjutuste järjekorra. Mis kasu on aga kõigest sellest, kui ta ei kuule, kas õige toon võetakse, kui ta ei näe, kas poogen õpilase käes õieti töötab, kui ta ei tunne, kas õpilane taktis mängib või mitte. Mittelaskur olgu teoreetiliselt ja meetodiliselt nii hästi ette valmistatud, kui tahes, kunagi ei saa temast õpilase vigade nägijat, praktilist nõuandjat nende eksimataks parandamiseks ega eeskirjaliste reeglite korralikku kohandajat õpilase individuaalsetele iseäraldustele. Siin ei aita mingisugune meetodika, see peab olema läbi uuritud ja läbi tuntud „oma naha peal“.

Aine läbikatsestamine „oma naha peal“ ei anna aga ka kuigi palju, kui selle juures ei püüta tungida viimastesse peensustesse. Nii on see iga tegeliku töösuksega. Õiged ja kõige otstarbekohasemad töövõtted õpitakse kätte ainult ilusa ja puhta töö juures. Vigu nägema, nende põhjuseid tundma ja abinõusid nende ärahoidmiseks leidma õpitakse samuti ainult puhast ning ilusat tööd tehes, kunagi aga mitte saamatu käperdamisega. Iga oskustöölise suhtes on see ometigi iseenesest mõistetav tõde. Miks on seda siis nii raske mõista laskuri suhtes?

Ärgu öeldagu, et sõjaväelisel laskeõpetajal seda peensustesse tungimist vaja ei ole, et niipalju, kui sõdurile vaja, igaüks kätte õpetada oskab.

Esiteks ei ole lahingus mitte ainult jämeda laskmisega ja võrdlemisi suurte märkide tabamisega tegemist. Halvasti nähtavaid ja ainult paariks sekundiks kusagil välgatavaid päid esineb seal ehk rohkem, kui just soovivat on. Ka neid on vaja tabada. Neid on täiesti võimalik tabada, seda näitasid Maailmasõjas inglise „snai-perid“ ja saksa erikütid päevaselgelt. Mitte üksikud, vaid paljud ja paljud tuhanded jätsid oma elu, näidates vastaspoole kütile ainult poolt pead. Inglise snai-per sai aga oma „kutseõiguse“ ning optilise sihikuga püssi alles siis kätte, kui ta päris hariliku püssiga ja hariliku sihikuga oli 300 yardi distantstil teinud kuuetollilise „tiheduskobara“ ja 400 yardi peal tabanud kaheks sekundiks ilmuvaid väikseid kujakesi. Et seal mitte ei lepitud juhuslikkude tagajärgedega ja šablooniliste „harjutusnumbrite“ hädapärase täitmise, näitavad paljud andmed, mis inglise snai-paringi isa, major

Hesketch-Pritchardi, raamatus on ette toodud. Kui, näiteks, paarikümmemeheline lõpetajate grupp 400 yardi peal ilmutavatele ja rinnetpidi sammukiirusega liikuvatele peadele 224-st väljalastud kuulist 202 pihta laseb, siis ei ole enam juttu juhusest!

Niisuguste tagajärgede saavutamine nõuab kahtlemata „peensustesse tungimist“, ning sugugi mitte väiksemat kui ettevalmistus „künnelistejahile“.

Kuid — ega igapäheft ikka snaiperit ei saa, ning kas suudame oma lühikese teenistusaja jooksul üldse selles suunas midagi ära teha? Mis lähevad meile siis korda snaiperi — veeningu peensused?

70.580. Nende vanemate liikmete hulgas oli 24.314 niisugust, kelle tasapind 300 m laskmises täielikult vastas meie kaitseväge I klassi tasapinnale, ja kes harjutusi, mis vastavad meie I klassi pääsemise 300 m katse tingimustele, edukalt olid täitnud vähemalt 6 korda aasta jooksul. Kuna põhikirja järel sellesse klassi pääsimine vähemalt kolm aastat aega võtab, siis võib öelda, et kõrgemasse klassi üldiselt kõik välja jõudsid, kellel selleks harjutuste kaava järel võimalus oli. 200 meetri klassis seisis 40.912 liiget.

Niisugune % kindlaid 300 meetri laskureid — see on juba midagi, mille lahingulist väärtust keegi ei võiks eitada. **Seda protsenti ei saa aga kunagi kätte, kui õpusele esimestest sammudest peale ei panda laitmata alus.** Seda alust panna võivad aga ainult tegelikud laskurid, kes ise laskekunsti saladustesse on tunginud peensuseni, mitte aga ainult ilusaid kavasid kirjutajad mittelaskjad „ametimehed“.

Milles seisab õieti laskuri eriline tegevus tundmatadele, ainult silma järel hinnatud distantsidele laskmisel?

Kui sihtik ei ole varustatud peenreguleerimise seadega (lahingus ei ole ka tihti aegagi seda seadet kasutada) ja püss on täiesti normaalse jooksuga, siis seisab kogu see eritegevus ainult püssikuuli lendjoone lameduse ärakasutamises. Sihtpunkti valik kõrguses on piiratud märgikõrgusega. Meie ei saa sihtida märgist kõrgemale kuhugile taevalaotusesse ega ka sihtida märgist madalamale maa sisse. Piirid on „märk kirbu peal“ ja „märk kirbu all“. Muu töö peab lendjoone lamedus ise ära tegema.

Sellega aga asetame endid alati ebasoodsasse seisukorda keskmise tabamispunkti sutes. See ei asu enam tingimata märgi keskel, vaid sellest kõrgemal või madalamal, mõnikord õige märgi alumise või ülemise serva lähedal. Tõenäone võimalus märki tabada väheneb, väiksem kurväärtus ja kuul on märgist möödas.

Selge on seega, et korralik laskmine mõõtmata distantsidele üldse mõeldav pole, kui ei ole täiesti täpselt õpitud töötama mõõdetud distantsidel. Überpöördult — sellele, kes on mõõdetud distantsidel harjunud järjekindlalt kihutama kuuli kuuli järele kümnelise lähedusesse, ei tee laskmine mõõtmata distantsidele mingisuguseid raskusi,

kui ta vähegi tunneb lendjoone omadusi.

Lahingulises laskmises mängib aga väga suurt rolli kiir- ja näpslaskmine. Mis kasu on siis kümnelistehahist aeglase, tihti isegi väga aeglase töötamise juures? Seda küsimust olen sagedasti kuulnud ja olen ka tihti näinud, kuidas aeglase laskmise juures õige põlglikult pead vangutatakse, nagu tahetaks öelda, et see kõik puha paljas mängimine on.

Pöörame tagasi oma klaverimängimise analoogia juure. Ükski algaja pole vist otsekohe asunud kuueteistkümnendik- ja kolmekümnekahendik nootides kirjutatud harjutuste kallale, keeruliste tükki-de mängimise kallale ammugi mitte. Niisamuti ei saa ka harjutada kiirlaskmist, kui õige püssi hoidmine ja korralik päästmine ei ole kätte harjutatud aeglasel laskmisel.

Olgu kiirust nõudev tegevus missugune tahes, **kunagi ei saa teda harjutada kiirena, kui ei ole õpitud töötama õieti.** Õige, vigadeta töötamine annab tegevusele juba isegi uskumata palju kiirust. „Rabelemine“ vaelevõtetega töötamisel kiirust kunagi ei anna.

Laskmisel saab laskur iseennast, tervet oma närvide, liikmete ja lihaste tööd kontrollida ja õigete harjumuste radadele juhtida ainult rahulikul, aeglasel laskmisel. See ei tähenda muidugi „pooletunni kaup“ vahetpidamata sihtimist. Seda ei harastagi ka ükski sportlane. Kuid võimalus selleks, et ennast täiesti rahulikult ja hoolikalt õigesse asendisse seada, silma või käte väsimuse puhul sihtimist katkestada ja püssi palgest ära võtta jne., peab harjutusel olema. Muidu on võimata ennast kontrollida ja õigeid võtteid mehhaanilisteks harjumusteks muuta.

Rootsi kiirlaskurid ei oleks kunagi jõudnud 15 hästisihitud lasuni 45 sekundi jooksul, kui nad ilma punktilaskmise eelkoolita oleksid hakanud harjutama kiirlaskmist. Ning inglise snaperitel, kes 400 yardi peal suutsid kahe sekundiga tabada väikseid kujusid, oli mehe võimeid kindlakstegevaks põhikatseks ikkagi lihtne kuuetollilise tihendusgrupi saavutamine 300 yardi peal.

* * *

Lahinguväljal tuleb ka siis väga suurel määral arvestada ilma täpse sihtimiseta sündiva laskmisega, kui laskurid kunagi „pead ei kaota“. Pimedas, videvikus, suitsus, ka pähepandud gaasimaskiga jne.

ei või täpselt sihtimisest enam juttu olla. Kuid just siin võivad „kümmelisteküti“ vilumused veel kõige suuremat kasu tuua. Tuleb mees pidada, et kümmelisi küttida ei saa ilma „laskemasinaks“ muutmiseta. Jõhvivõrra teistsugune käteseis, teistsugune lihastepinge, paari sentimeetri võrra teisiti pööratud jalapöid — ning kümmelise asemel tuleb „vaevane vieline“, seegi heal juhtumisel. On aga täpselt ühetaolistena korduvate võtetega töötamine tõesti muutunud masinlikuks harjumuseks, siis on niisuguse laskuri sihtimata tuli kahtlemata võrratu palju mõjuvam koolitamata koba- ja omast.

Sellepärast on parimaks abinõuks, et lahingus ka sihtimata tulele mõju tagada, algajat noort kohe algusest saadik õpetada ja kasvatada nii, nagu seisaks tal ees just see kümmeliste jaht. Siis saab temast ka korralik lahinglaskur igasugustes oludes.

IV.

Puht lasketehniliselt seisukohalt vaadates ei ole võimalikult täpne punktilaskmine ja lahinguline laskmine üksteisele sugugi nii võõrad, nagu see paistis esimesel pilgul. See seisukoht üksi pole aga veel mõõduandev. „Ega laskurid selle üle otustata, mis neile vaja läheks...“

Præguse aja jalaväe relvastuse hüüdnimeks on kuulipilduja. Raske-, kerge-, püstolkuulipilduja. Ning tehnika aina veel loob juure uusi tüüpe kaliibriga 11 kuni 25 millimeetrini. Selle kuulipildujate uputuse taga kipub vintpüss üldse ununema; põhimõte, et kuulipildujad loovad jalaväe lahingukorra luustiku, muutub ülihõlpsasti arvamiseks, nagu ei oleks kuulipildujast lihtsamatel relvaldel üldse enam erilist tähtsust.

Mõnel pool kaovad kirjandusest vintpüssi tabavuse väljaarendamisesse ja püssilaskurite väljakoolitamisesse puutuvad küsimused pea täielikult. Tõsisemalt arutatakse tuleviku individuaalse automaatrelda, iselaadiga üksiklasu relva, võimalike omadusi; praeguse käsitsiladitava vintpüssi võimete tõstmine huvitab vähe.

Kui palju puudutavad taktikalistel harjutustel, manöövritel, lahinglaskmistel jne. vahekohtunikud ja kokkuvõtete tegijad laskurjagude tegevust? Pealetungil tehakse neist veelgi juttu, eriti kui nad vigu on teinud ja küllalt nobedalt pole kuulipildujate kaitsvat tuld liikumiseks ära

kasutanud. Kaitsel aga pea mitte kunagi. Kui kuulipildujatega on asi korras, siis tundub nagu kõik korras olevat. Tumedaks kipub ka jääma k.-k. jao püssikandjate roll tuletegevuses.

Väiksemate üksuste harjutustel avatakse kuulipildujate tuli tihti kõige tühisemate märkide pihta, püssimehed aga vaikivad.

Millise inimmaterjaliga komplekteeritakse laskurjaod? Kas sattuvad sinna mehed, kellest nende psühhiliste ja füüsiliste omaduste poolest võib loota saada häid püssilaskureid, kellest ometigi laskurjaod peaksid koosnema? Kokkuvõtted klassikatsete tagajärgede kohta laskurjagudes ja erimeeskondades on väeosades olemas; neist võib igaüks küsimusele ise vastuse leida...

Kas on aga vintpüss niisuguse unustuse ära teeninud? Eriti „meie oludes?“ Ülemalpool tsiteerime juba seda kohta prantsuse ajutise laske-eeskirja seletuskirjast, kus väljendatakse veendumus selles, et oskus käsitada püssi täpsel laskmisel sõduri eriti kõlblikuks teeb automaatreldade käsitamisele.

Ka siis, kui igasorti kuulipildujad tõesti võiksid ja peaksid ära tegema kõik selle töö, mis jalaväe kuuliga üldse ära teha võib, ei tohiks seega veel kõrvale suruda vintpüssi ja täpse püssilaskmise tähtsust vähemalt õppeabinõuna.

Kuid kas on aga vintpüss ka taktikaliselt mingisugune teise- või koguni kolmandajärgu relv?

Teeme väikese kalkulatsiooni.

K. k. juures töötab otse ideaalse väljaõppega sihtur. Iga valangu väljasihtimiseks kulub tal ainult üks sekund, valangud on tal umbes sekundipikkused, s. o. kõigi seniste kogemuste järel kõige mõjuvamad. Niisuguseid valanguid saab 25 padrunilisest magasinist 3.

Magasini väljalaskmiseks läheb seega:

Sihtimisteks 3 sekundit.
Laskmisteks 3 sekundit.

Oletame, et magasinivahtamine läheb ka ideaalse kiirusega, sekund tühja magasinini pealt ära löömine ja sekund uue magasinini pealepanemine. Peale magasinivahtamise tuleb normaalselt pilk heita kuulipilduja mehhanismi välisosadele (jagaja, rauapeataja), et veenduda klp. tulevalmis olekus, et asjata ajaviiteid võimalikkude takistuste puhul ära hoida. Selle järel tuleb kuulipilduja uuesti õlasse võtta ja väikene otsus teha selle kohta, kuhu lasta.

Need tegevused võtavad kokku jällegi vähemalt kaks sekundit aega. Kokku läheb seega ühe magasinini äralaskmise peale esimese sihtimise algusest kuni sihtimise alguseni uue magasiniga vähemalt kümme sekundit.

Tegelikult ongi seda kiirust (tingimusel, et tuli tõesti tabav oleks) välja arendada suutnud ainult üksikud rekordistid. Sellest paremini ja kiiremini töötamine on vaevalt mõeldav.

Selle töötamise juures on aga **sihitud ainult kolm korda**. Iga valangu hulgas võib harilikult leiduda üks, kaks, kõige rohkem kolm pihtaminevat kuuli; kui lastakse tugevasti harvendatud aheliku pihta, siis võib iga valang tabada ainult üht märki.

Minutis saaksime siis maksimum 150 lasku 18 sihtimisega.

Nii läheb kuni esimese rauavahetuseni, mis jällegi aega võtab, vähemalt 10 sekundit. Pikema aja kohta arvestatult on laskekiirus seega veelgi väiksem.

Tervete magasinide kaupa lastes saame küll kuni 200 lasku minutis relvast kätte, sihtimisi aga ainult 8. Väiksemate valangutega lastes saame rohkem sihtimisi, laskekiiruseid üksikud püssi kohutavalt; tõenäolisus lühikese valanguga märki kindlasti tabada, on palju väiksem.

K. k. nõuab oma teenimiseks võrdlemisi suurt meeskonda.

Ideaalselt väljaõpetatud kuulipilduriga võrdlemiseks peaksime võtma ka väga head püssilaskurid. Meie nägime ülemal, missuguseid laskekiiruseid üksikud püssi rekordistid on saavutanud (15 hästisihitud lasku 45 sekundi jooksul). Niisugustest laskuritest koosnev kümnevaheline jagu võiks seega minutis rohkem välja lasta kuulisid, kui kergekuulipilduja, selle juures oleks aga **iga lask sihitud, igatahes mitte halvemini sihitud, kui k. k. valang**.

Kui iga laskur suudab anda ainult kuus hästisihitud lasku minutis, ka siis saame kümnevaheliselt jaolt 60 üksikult hästi sihitud lasku k. k. 18 sihitud valangu asemel.

K. k. ühes oma tagavaraosadega, tööriistadega, magasinidega ja nende kandevahetusega maksab vähemalt nii palju, kui 20 väga head jalaväe püssi.

K. k.-l on oma suured paremused, näiteks, tule hõlbus juhitud, kuid see ei tee tema kõrval püssi veel kaugeltki minisuguseks kolmandajärgu relvaks.

Kuulipildujaid on pataljonis mõnikümend, püssidega varustatud laskureid aga sadasid. Igaüks teab, et ka kõige paremini ehitatud automaatrelval lasketakistus võib ette tulla, mis ta vahest õige tükiks ajaks võivad teha tulevõimetuks. Lihtsalt padrunikest mõne niisuguse metallidefektiga, mida ei leia üles ükski sorteeriija, võib automaatrelvale mängida niisuguse vingerpussi. Murdumiste eest ei olda täiesti kindlustatud ka kõige hoolsama materjalivaliku ja töö juures.

Kas tohib siis terve pataljoni massi julgeolekutunne, moraalne vastasest üleolekutunne rippuda ainult neist võrdlemisi õrnadest ja väga osavat käsitamist nõudvatest masinatest? Kas ei taga nimetatud tundeid tervele jalaväe massile kõige paremini see, kui igamees individuaalselt on varustatud relvaga, mille võimete peale ta kindlasti võib loota ja kui igamees ka väljaõpetatud on seda relva maksimaalse täpsusega ning kindlusega käsitama?

* * *

Ei tahaks uskuda, et yankeed on võtnud patendi ajast mahajäämise ja täieliku taktikalise kirjaoskamatus peale, või et nad Maailmasõjas ringi käisid kinniste silmadega, mitte midagi õppides. Igasuguste katsete tegemiseks on neil ka küllalt dollareid ning neid tehaksegi ka nii ohtralt kui vast mitte kusagil mujal.

Kuid vaadake. Kergekuulipilduja ja Euroopa mõttes puudub neil täiesti. Selle asemel on neil jaos relv, mida normaalselt lubatakse tarvitada ainult üksiklasu iseladijana, ja millest automaatlist seeriatuld anda lubatakse ainult äärmisel juhtumisel. Relva ehitus ei kannata seda. Raud on tal vaheamatatu, mõnesaja lasu automaattule järel läheb ta nii kuumaks, et kuulid juba paarikümne meetri peal lapiti lauda jooksevad. Ka kiire üksiktule juures muutub ta, nagu vastavas eeskirjas toodud tabelid ja tabamispildid näitavad, 900 lasu järel täiesti laskmiskõlbmatuks. Sellelt relvalt nõutakse üksiktuld kiirusega 1—1½ sekundit lask, misjuures 3—4 lasku ikka sihitakse ühe märgi või sihtpunkti pihta, siis viiakse tuli üle järgmise sihtpunkti pihta, mis jällegi 3—4 sihitud lasku saab jne. Kui vähe sarnaneb see relv ise kui ka temaga töötamine Euroopa kergele kuulipildujale ja sellega töötamisele!

Selle juures kuulutab nende ülemjuhataja Maailmasõjas kindlal sõnal, et jalaväe

peamiseks relvaks ikkagi on ja jääb hea vintpüss, ning et Maailmasõja kogemused teda selles tõekspidamises ainult kinnitanud olevat. Selle deklaratsiooni kohaselt nad aina arendavad kõige hooga oma „Springfieldi“, „maailma parimat“ sõjaväepüssi (seda on ta ka tõesti vastuvaidlemata).

Pildi sellest, missuguses tempos see arendamine sünnib, annavad alamalseisvad andmed jooksutiheduste kohta, mis temaga on saavutatud erilistel täpsuskatsetel 300 meetri distantstil.

Aasta.	Laskude arv katsel.	Keskmine hajumisraadius.	Jooksutihedus.
1912.	100	5,08 cm	59
1913.	100	4,47 „	67
1920.	300	3,98 „	75
1923.	300	2,84 „	105
1924.	300	2,59 „	116
1925.	240	2,14 „	140

Need täpsuskatsed toimetatakse muidugi erilise, äärmiselt ühtlase laskemoonaga ja ei anna veel pilti relva tegelikust töövõimest hariliku teenistuslaskemoonaga. Kuid ka see töövõime pole sugugi väike. 1920. a. eeskiri selle püssi materjaliosa kohta annab järgmised andmed selle püssi jooksutiheduste kohta, mis juba saavutatud hariliku keskmise laskemoonaga:

Distant yardides.	Hajumine tollides.			Seega keskmine jooksutihedus.
	Keskmine kõrguses.	Keskmine laiuses.	Keskmine raadius.	
100	0,6	0,6	0,8	45
200	1,1	1,1	1,5	48
300	1,7	1,7	2,3	47
400	2,3	2,3	3,2	45
500	3,0	3,0	4,1	44
600	3,6	3,6	5,0	43
700	4,3	4,3	6,0	42
800	5,0	5,0	7,1	41
900	5,9	5,8	8,3	39
1000	6,5	6,4	9,6	37

Juhin tähelepanu täiesti ühesugusele kõrgus- ja laiushajumisele ning jooksutiheduse äärmiselt aeglasele kahanemisele suurematel distantssidel. Peale selle tuleb mees pidada, et need andmed on keskmised väga paljudest katsetest ning väga pikkade seeriaste tulemustest.

Kui siis ka meil püsside proovimisel 100 yardi distantstil mõnikord on viiepadruniliste seeriatega saavutatud suuri jooksutihedusi, siis ei tähenda see veel sugugi, et neid võrrelda võib ülaltoodud tabeli andmetega või et „Springfieldi“ võimed midagi iseäralist ei ole.

Nagu aga täpsuskatsete tagajärgedest näha, oli jooksutihedus, võrreldult 1920. aasta omaga, 1925. aastal ligi kahekordne. Uuematest partiidest päritlevate „Springfieldidega“ töötamisel peaks seega võidama arvestada jooksutihedustega 65—70 tuhande yardi distantstil. Tegelikudel laskmistel ongi saadud 1000 yardi distantstil väga suure arvu laskude juures 42 cm läbimõõduga „tiheduskobaraid“.

Sama relvaga on muu seas ka üks Soome laskur eeskirjalisest asendist lamades käelt 20 lasuga normaallaul välja löönud 189 silma, seega käeltlaskmisel saavutanud jooksutiheduse vähemalt 60 (!).

Kas peaks ameeriklane tõesti olema pimedusega löödud, kulutades nii palju tööd ja vaeva (ilma selleta niisuguseid tagajärgi kätte ei saa) päris hariliku käsitsi-laaditava jalaväepüssi täiendamiseks, kuna mõnel pool ometigi arvatakse, et niisuguse püssi aasta 5—10 pärast tingimata välja tõrjub automaat, iselaadija, mille täpsust kahtlemata saab võimata olema viia niisugusele kõrgusele?

* * *

Muu seas, huvitav detail ameeriklaste väljaõppevõtetest viimasel ajal. Uuemates eeskirjades on eriparagrahvides reglementeeritud, et igas üksuses võimalust mõõda peetakse teenistuses kõrgeltkvalifitseeritud laskureid, kes on silmapaistvaid kohte omandanud suurtel võistlustel (teiste sõnadega laskesporidi „tähti“). Nende kohuseks on toimida instruktorigena ja nõuandjatena laskeõpetuse alal (mitte lihtsalt auhindadetoajatena üksustele, nagu see meil kergejõustiku alal mõnel pool on viisiks saanud). Sportline laskimine ja sõjaväe laskeõpetus on siin üks teisega tihedad sidemed loonud.

* * *

Kõik see on ju väga hea, kuid kõige esmalt tuleb ikkagi mehest kasvatada sõdur, siis alles laskur. Nii ei jää meil kuigi palju aega heade laskurite väljaarendamiseks. Kahtlane on ka, kas head põhjagi suudame panna heade laskurite väljaarendamisele. Iseäranis kaadri praeguste oskuste juures...

Need vastuvaidlemised kõlavad mul juba kõrvus. Olen neid tihtigi kuulnud.

Tahaksin ainult öelda, et igasugune täpsuse armastamisele ja hoolikusele kasvatamine on ühtlasi sõduri kasvatamine. Täpsuse ja hoole, korraliku töötamise ja

relva eest hoolitsemise nõudmine laskmisel ei mõju sugugi vähem kasvatavalt, kui rividriil ja sisekord. Need kasvatustavadid seisavad üksteise kõrval, mitte aga mingisuguses tähtsuse järjekorras. Relv on aga lõpeks ikkagi ainukene asi, millega lahingus avaldatakse mõju vaenlasele. Kui sellega töötada ei osata, ei aita kõige tugevam vaim üksi midagi.

Olen kindel, et see, kelles on suudetud äratada sportlase kirg ikka paremate ja paremate tabamiste saavutamiseks, oma tulega lahingus alati võrratu palju enam ära teeb ja moraalsele vapustustele kauemini vastu peab, kui kõige tragim sõdur kõige hiilgavamate „rivimehe“ atribuutidega, kes aga lasta ei oska. 1½ aast. isiklikult Maailmasõjas püssi kandes ja massilist võitlejat kõige lähemalt vaadeldes olen näinud paljugi, mis mind selles arvamises vankumatult kinnitab. Ruum ei luba praegu näiteid tuua, neid leiduks aga küllalt.

V.

On veel üks ala, mis kuidagi ei ole mõeldav ilma armastuseta täpse laskmise vastu. See on relvade korrashoid.

Relv ei ole sellega veel kaugeltki „korras“, kui tal kõik osad terved on ja rauaõõs särab. On otse uskumata, kui palju „vempusid“ on sees kas või lihtsal vintpüssil ja missugused pealtnäha tühised asjaolud tihti teevad võimataks täpse tabamise.

Ainult tugev tung saavutada ainult häid tabamusi, tung võistelda ja võistlusel paremust, üleolekut näidata, võib sundida uurma ja tundma õppima kõiki neid „vempusid“, õigel ajal kõrvaldama iga tekkinud riket, hoolega ära hoidma nende rikete tekkimist. Mõne eeskirjaparagrahvi tundmaõppimine siin ei aita midagi. Ka töökodades tulevad parimad mehaanikud ikka ainult headest laskuritest. Kõige rohkem kogemusi omandavad töökodade mehaanikud relvade kordaseadmise alal just proovilaskmistel.

Kui vähe tõsisele relvade korrashoiule kaasa aitab eeskirjaparagrahv või isegi põhjalik sõnaline seletus, näitab iseloomustavalt lugu, mille minule hiljuti jutustas ühe väeosa relvurohvitser.

X kompaniis on kompül püsside püramiidi lasknud paigutada õõguva raudahju ja akna vahele. Relvurohvitser juhib selle peale tähelepanu, et eeskiri niisuguse püsside „hoidmise“ ära keelab, seletab mitmel korral, et see püssid ära rikub, teeb

ülevaatusega kindlaks, et osa püssilaadid juba ongi kaardu tõmbunud. Kõik see ei aita midagi. Kompül ütleb, et see koht püramiidile kõige nägusam on, ja sellega lõpeb vaieldus. Alles siis, kui relvurohvitser asjast väeosa ülemale ette kannab, suudetakse püramiid laadisi kaarduvedavast paigast ära tõsta.

Oleks see kompül olnud laskur, siis oleks ta teadnud, et juba pool tundi ühe külget püssilae kuumendamist päikese käes või püssi lühiaegne lebamine kastese rohu peal püssi jooksu võib täielikult ära rikkuda. Arvatavasti ei oleks ta siis ka püramiidi nii paigutanud. Eeskiri ja seletused jätsid ta aga täiesti külmaks.

Kõige parem laskur väeosas, tõsine, kirgline laskesportlane peaks olema väeosa relvurohvitser. Ka oma abilised peaks ta valima ja kasvatama sama põhimõtte kohaselt. Ainult siis oleks tagatud, et iga töökotta sattuv relv seal ka nii korda seatakse, et temast tõesti täpselt lasta võib. Ainult siis oleks ka tagatud järelvalve relvade tõsise korrashoiu järel, mitte aga ainult selle järel, et neil mõnda tükki küljest ära ei oleks ja rauaõõned „säraksid“. Siis võiks ka relvurohvitser toimida üldise instruktoriga niihästi laskeõpetuse kui ka relvade ratsionaalse korrashoiu alal. Siis ehk kaoksid meil ka ükskord laskegalleriid äärmiselt puudulikkude ja õpetuse läbiviimiseks ebaratsionaalsete sisseade-tega, mis aga sugugi vähem pole maksuma läinud, kui seda oleks läinud täiesti ratsionaalselt sisseseatud galleriid.

Ja siis ehk ei ilmuks ka üleriikliste laskevõistluste lõppvõistlustele laskurid relvadega, milledest üldse lasta ei saa.

Muidugi peavad siis ka relvurohvitserile olema loodud ainelised ja koosseisulised võimalused oma tööle andumiseks. Senikaua aga, kui isik, kelle valitseda ja korras hoida on ühes mobilisatsioonitagaradega umbes 120-miljoniline varandus, kes peab oma tegevusega tagama, et laskeõpetus väeosas võiks sündida täiesti otstarbekohaselt ja õõrumata, on kas kooritud hoopis kõrvaliste ülesannetega või jälle jäetud hoopis ilma abilisteta, ei ole ka võimalik palju nõuda.

Aga — „ega laskurid otsusta...“ Neilt tihti ei küsitagi...

* * *

Kuid sõjas on püsside piinlik korrashoid ja täpne jooksmashoidmine võimata. Ei saa vahest püssi korralikult õlitadagi.

See on tühi jutt. Olen isiklikult püssi kannud 1914. ja 1915. aastal kõige räbalamates oludes, mis enesele üldse võib ette kujutada. Ulualusest ei olnud 1914./15. aasta talve ja 1915. a. suve jooksul juttugi. Kuid püssi andsin 1915. a. jõulus ära sama korralikuna, kui ma ta saanud olin. Kui seda kõik ei suuda ega või järel teha, siis vähemalt väga paljud. Ja et ka ühelainsal %-il headel, tõesti korras püssidega laskuritel suur tähtsus võib olla, nägime ülemal.

1916. a. suvel, s. o. kolmanda sõja-aasta lõpul oli mul juhus saksa eelpostide kaevikust saagiks saada täiesti roosteplekideta ja jooksu poolest absoluutselt korrasolevaid püssa. Need ei olnud mitte sõjaajal valmistatud. Julgen väita, et nende korrashoiule vähemalt võrdselt sakslaste raudse distsipliiniga kaasa oli aidanud mitmekümne aasta jooksul hoolega kultiveeritud täpne „koolilaskmine“ (õppelaskmine) ja selle läbi loodud laskesportline vaim.

VI.

Oleme katsunud küsimust sõeluda võimalikult mitmest küljest. Igakord oleme tulemusele jõudnud, et see laskesportline „jaht kümneliste peale“, mis alguses nii võõras näis olema sõjaväelisele laske-ettevalmistusele, viimasele ainult kasu tuua võib, ja et laskespordi võimalikult laialine levinemine, massides kandmine isegi eelduseks on heale lahingulisele tulele.

Meie peame oma tulevastes võitlustes hulga kahtlematalt ja paratamatult asendama kvaliteediga. Ning seda kvaliteeti tõstame meie just kõige suuremal määral, kui kõige kõrgema võimaluseni tõstame oskuse valitseda selle relva üle, millega sõjas igaüks on varustatud.

Tihe kontakt laskesportlise liikumise ja sõjaväe laskeõpetajate vahel võib sellepärast ainult soovitatav ja tervitatav olla. Läbikäimine, ühiste küsimuste ühine arutamine, ühisel jõul tarviliste abinõude, nagu laskeplatside jne. soetamine, vastastikune üksteise teenete tunnustamine, sõjaväeliste laskeõpetajate võimalikult aktiivne osavõtt laskesportlisesest liikumisest — kõik need peaksid olema endastmõistetavad asjad.

Meie laskesportline liikumine on alles noor ja nõrk. Kuid ka temaga maksab juba kontakti pidada, mitte aga ta peale vaadata kui võõra, täiesti erikohal seisva nähtuse peale.

Esimene ametlik tunnustus kaitseliidu poolt õhutatavale laskesportlisele liikumisele on sõmin käsukiri nr. 500, 6. novembrist käesoleval aastal, kus on reglementeeritud vastastikune lasketagajärgede ja laskemärkide tunnustamine kaitseliidu ja kaitseväe vahel. Selle tunnustusega oleme astunud suure sammu tarvilise kontakti loomises.

Kõige enam aga äratav sportlist vaimu võistlus ja võistluste tagajärgede jälgimine. Ning kõige mõjuvam, kõige enam edasiviiv on mitte kodune võistlus oma üksuse või organisatsiooni raamides, vaid just võistlus teataval määral „välise“ vastasega.

Sellepärast peaksid igapidi tervitatavad olema võistlused laskespordi organisatsioonide ja kaitseväe laskeõpetajate kaadri esitusmeeskondade vahel, nagu neid tänavu sügisel on korraldatud üksikutes karnisonides. Ja isegi välja viia tulevad need võistlused tulevikus üksikute karnisonide ja organisatsioonide raamidest. Tahaksime võimalikult pea näha üleriiklist võistlust meie kaitseväe laskeõpetajate kaadri ja laskesportlaste organisatsioonide esitusmeeskondade vahel.

Ärgu kardetagu, et see välja kujuneb paari üksiku rekordimehe väljatreenerimiseks massi arvel. Kõrged rekordid võivad välja kasvada ainult kõrgest tasapinnast ja kõvast konkurentsist.

Tänavusügisestel üksikutel võistlustel kaitseväe ja kaitseliidu esitusmeeskondade vahel on kaitseväe meeskonnad mõnel pool „lüüa saanud“ ja isegi tugevasti. Ja juba on kuulda olnud häälesid, et üldse sünnis ei olevat niisugusi võistlusi pidada ja kaitseväl ennast „võõras“ asjas läbikukkumisega „blameerida“.

Kus võistlus on, seal on ikka keegi võitja. Kaotaja ei ole veel sugugi „häbitatud“, ta peab ainult edasi püüdma ja kaotuse tasa tegema. Nii viib võistlus edasi.

* * *

Mida aga kindlasti laita tuleb, on mitte jõukatsumine laskespordi organisatsioonidega, vaid kodused võistlused nõrkade tingimustega ja suurte auhindade väljajagamise niisugustel nõrkadel võistlustel saavutatud nõrkade tagajärgede eest.

Kaadri võistlusdistantants on vähemalt 300 meetrit ja mida sel distanttsil võib lugeda auhinnavääriliseks saavutuseks, seda näi-

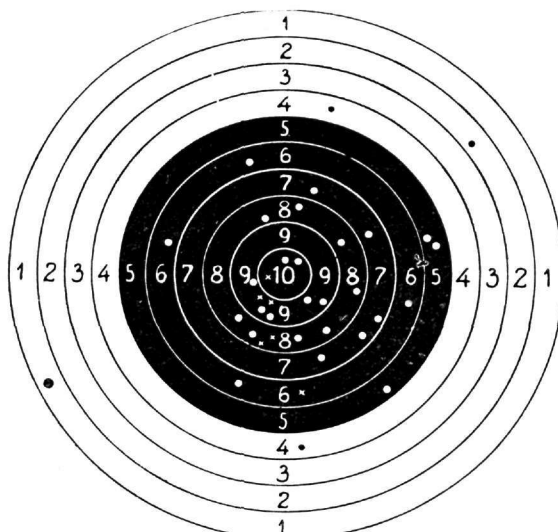
tasid üleriiklised võistlused. Neist tagajärgedest peame tulevaks sügiseks ometigi üle jõudma, peame konkurentsi kõvendama, kui huvi ja armastust asja vastu tahame tõsta. Lõdvad nõuded ja nõrkade tagajärgede tunnustamine auhindadega ei vii aga mitte edasi, vaid ainult — tagurpidi.

*

Ja lõpeks toome alamal meie endi praeguse rekordi. Paar päeva varemalt laskis kol. Siir harjutusel küll isegi 238 silma, kuid see ei olnud võistlusel ja pole sellepärast ka rekordiks loetav.

See rekord ei küüni küll veel ligi vanade laskespordi maade rekorditele, aga tahame loota, et meie varsti ka sinna lähedale välja jõuame. Eriti, kui meil korda läheb soetada rekordite püstitamiseks kõlbulikke relvu, milleks praegu teatavad väljavaated kindlasti olemas on. Selleks jõudu ja hoogu ning... vähem kartust tõsiste võistluste ees!

Kol.-lt. J. Siiri rekord-tabamispilt, J. 4, väljalöödud allohvitseridekooli ja k.-l. Tallinna maleva esitusmeekondade vahelisel võistlusel.

Jcon. 4.

Distants 300 m, 10 lasku püsti käelt, 10 põlvelt ja 10 lamades käelt. Silmade-summa 213.

× proovilasud.

Samal võistlusel lõi 19-aastane kaitseleitfane Lillpe 209 silma.

Sõjakirjandust.

Läti.

„Latvijas Kareivis“ Läti 10. aasta-päeva puhul toob rea mälestusi Läti vabariigi loomispäevilt. Praegune Latgali diviisi ülem kindral Berkis, meeletades Võnnu lahingut mainib:

„6. juunil 1919. a. 2. Võnnu rügement, viletsa relvastusega, õpetamata, ilma igasuguste tehniliste abinõudeta, astus iseseisvalt välja hästi varustatud ja arvuliselt mitmekordse vaenlase vastu, Kooliõpilased ja töölised andsid end vabatahtlikult üles, võtsid kätte püssid ja tõttasid võitlusesse. Et küll, vaenlase arvulise ülekaalu ja tema parema relvastuse tõttu — Võnnu oleks tulnud maha jätta, kuid siiski see väike salgake hoidis linna oma käes tervelt 12 tundi. Ja mitte ainult ei pidanud kinni vaenlast, vaid oskas sellele rünnakutega suuri kaotusi sünnitada, et vaenlane kabuhirmus põgenes. Ainult rünnak-grupi ülema surm, sideabinõude ja reservide puudus ei lubanud seda õnnestunud rünnakut ära kasutada. Lõpuks, see salgake vahvaid võitlejaid oli sunnitud tagasi tõmbuma Raunajõe taha, kuhu valvele jäi, valmis olles jälle vaenlast ründama, kuni lõpuks kohale jõudsid meie liitlased — Eesti väeosad. Pärast rünnakut vaenlane jõudis Raunajõe juure alles kolmandal päeval, kui meie enam ei olnud üksi. See lahing näitas meile, et jaksame võidelda musta raudrüütliga, meis tekkis usk oma võimetesse ja usaldus oma juhtidesse — kõik tähtsamad nõudmised võiduks.

6. juuni on sissejuhatusesks võiduajajärgule, millele järgnes Latvia vabastamine.

Artiklis „kuidas kujunesid meie relvastatud jõud“ — Eestis formeeritud Läti armee põhjagrupi kohta on märgitud: „Et küll tundus väga suur varustuse puudus, kuid heatahtlikult eestlastest toetatuna oli põhjagrupp märksa paremas seisukorras kui lõunagrupp. Selle grupile, ühes Eesti sõjaväega kuulub ka väga tähtis osa Ajutise valitsuse tegevuse algamisest ja Liivimaa vabastamisest, kui kommunistidest, nii ka eriti saksa okupatsioonivõimu jäänustest.

10 aasta jooksul ilmunud sõjakirjanduse ülevaates V. Skaistlauks märgib kui tähtsamaid iseseisvaid töid: Kindral M. Penikis: „Läti armee algus ja selle tegevus kuni 8. oktoobrini 1919. a.“, kol. Karkliini taktikalised konseptid jalaväe, suurtükiväe ja kõigi väeosade koostöö kohta. Eriliselt kiitvalt mainib kindral Buividi „Sõjaväe pädagoogikat“, mis ilmunud kahes osas „Kasvatus“ ja „Õpetamine“. Siis veel kindral Gopperi „Sõjaväe kasvatus alused“, kolonel N. Fogelmani loengud suurtükiväe taktika kohta ja palju teisi.

Siin juures peab tähendama, et Lätis, ohvitseride kursuste juures, on asutatud eriline, end. riigipresidenti J. Tshakste nimeline kirjanduse fond, mille kulul on õige palju sõjateaduslisi töid kirjastatud.

Prantsus.

Revue Militaire Française.

Nr. 88.

1. oktoober 1928. a.

„A v r e'i lahing“. Major d'Argenlieu oma artikli viimases peatükis kirjeldab ülalnimetatud lahingu käiku sarnaselt nagu seda on hindanud sakslased. Oma lõpukokkuvõttes tähendab autor, et prantsuse väeosad, millised olid harjunud (ligi neli aastat, R. Tck) tegutsema stabiliseerunud rinde olukorras, sattudes järsku manööversõja tingimustesse, kaotasid esialgu pea ja sattusid segadusse. Suurtükiväe ja jalaväe koostöö lonkas täielikult. Juhatus õnnestunud organisatsiooni tõttu olevat võimalik luua tarvilik väelike vaheline koostöö ja suunida nende tegevust tekkinud olukorra kohaselt.

„Jõgede forseerimine vaenlase läheduses“. Kol. Baills analüüsib detailselt Piave jõe forseerimist austerlaste ja sakslaste poolt juunikuul 1918. a. See on üks huvitavamaid ja õpetlikumaid ajaloolikke näiteid sarnastest operatsioonidest Maaailmasõjas. Autor kirjeldab huvitavalt nimetatud operatsioonikäiku, andes piltliku ülevaate operatsiooni teostamiseks määratud jõududest, tehnilistest abinõudest ja nende kasutamiseviisidest. (Järgneb).

„Kindral Brialmont“. Kol.-leitnant Mayer'i kokkuvõte äsja ilmunud kindral Brialmont'i (kuulus belgia sõjaväeinsener, kelle plaanide kohaselt ja juhatusel valmisid Antverpeni kindlused) autobiograafiast.

„Vana ja uus sanitaarteenistuse määrustik“. (San.-kindral Uzac.) Selgub, et jalaväe rügemendis Prantsusmaal on igas pataljonis 2 arsti, 4 haigetalitajat ja 16 sanitari — viimased ühe kaprali juhatusel. Rügemendi vanemaarsti käsutuses on veel üks rohu-teadlane ja üks hambaarst ning üks sanitaar-allohvitsner ühes kolme mehega. Rügemendi sanitaarpersonal ülesandeks on: haavatute korjamine lahingväljalt, neile esimeseabi andmine ja evakueerimine diviisi sanitaarasutustesse.

Diviisi juhatus juures on n.n. „Diviisi sanitaargrupp“, mis koosneb ravitsuse ja transpordi osast. Viimases osas on kolm rühma à 30 meest, à 1 sanitaar-vanker ja à 10 sanitaarkaarikut. Edasi kirjeldab autor pikalt ja laialt sanitaarasutuste tegevust Maaailmasõjas, kus omatud kogemused olevat olnud aluseks uue san.-teenistuse määrustiku kokkuseadmisele.

(Järgneb).

„Bou-Ganou suunas teostatud operatsioon“. Kolonel G. kirjeldab üht lahingu episoodi Marokkos, nimelt 255. brigaadi tegevust 26. septembril 1925. a. kõrg. 505 vallutamisel. Erilist huvitavat artikkel meile ei paku.

Uudiseid välisriikide sõjavägedest.

Sõjaväelise kirjanduse ülevaade.

Revue Militaire Française.

Nr. 89.

1. november 1928. a.

„Kuidas seada kokku lahingukirjeldust.“ (Kol.-leitn. Grasset.) Autor tähendab, et iga lahingukirjelduse aluseks on teatud lahingu teostamiseks antud käsud ja korraldused — dokumentide näol. Eduga võib kasutada ka lahingust osavõtnute mälestusi. Seejuures olevat soovitatav, et teatud fakti kirjeldamine tu-

gineks mitte ühe, vaid mitme isiku mälestustele. Lahingukirjelduse kokkuseadmises peavad osa võtma isikud, kes teatud alasil põhjalikult tunnevad, näiteks jalaväe tegevust peaks kirjeldama — jalaväelane, inseneriväe tegevust — inseneriväelane jne. Lõpuks käsitab autor teadete kogumist teatud lahingust osavõtnud isikutelt, dokumentide kasutamist ja lahingukirjelduse redaktsioonilist külge.

„Uus ja vana sanitaarteenistuse määrustik.“ (San. kindr. Uzac.) Käsitatakse sanitaarasutuste tegevust Maaailmasõjas. Voodite arv, haavatute, gaasitute ja haigete mahutamiseks, armeede piirkonnas olevat tõusnud kuni 120.000, sisemaal aga kuni 500.000-ni. (Järgneb.)

„Tule ja liikumise kooskõlastamine.“ (Kindral Barbeyrac de St. Maurice.) Autor väidab, et seni kui jalavägi ei oma täielikku arusaamist oma tõelikust ülesandest ja ei ole veendunud oma relvade tule mõjus ning tarvitudes omada tehnilise ettevalmistuse vastavalt nõuetele, mis ülesse kerkivad tehniliselt täiendatud jalaväe relvade materjaalosa kasutamisel ja nende tulega manööverimisel, jääb tulede kooskõlastamine liikumisega või nende liituvus sarnaseks, nagu ta seda on praegu.

Juhatuselt katkestamatult juhitud tulede ja liikumise kooskõlastamisele baseerubki manööver lahingus, s.t. võimalus tegutseda vastavalt tekkinud olukorrale. Liituvuse ja manööveri probleem ei olevat ärarippuv ainuüksi sidest, nagu seda praegu nii sagedasti armastatakse allakriipsutada, vaid peaasjalikult tulede küsimusest, s.t. tulistamiseabinõudest ja tulistamisemeetoditest.

Tulede ja liikumise kooskõlastamise probleemi mitterahuldav lahendus ei kujuta enesest sideabinõude puudulikkuse järeldust. Küll on aga selle põhjuseks veendumus jalaväes, et ainult suurtükiväelt võib saada meetodiliselt juhitud, manööveritavat ja tagajärjekast tuld. See olevatki põhjuseks, miks kõigi tuleküsimuste lahendamist lahinguväljal nõutakse peaasjalikult suurtükiväelt, pannes viimasele sagedasti võimatute ülesannete täitmist.

Kui soovitakse lahinguväljal manööverida ja seda tegelikult kontrollida, siis tuleb autori arvates ajaviitmata võimaldada jalaväele selle osa täitmist tulede küsimuses, mida võimaldavad talle ta relvade omadused. Loomulikult tuleb kindlustada jalaväele vastavate tulistamisemeetodite kasutamist. Kuna vastavad tulistamisemeetodid on olemas ja katsestatud (suurtükiväes — R. Tck.), tuleb neid võtta sealt, kus nad juba tegelikult kasutamisel.

Vaatamata jalaväe relvade tehnilistele täiendustele, leiab autor, et jalaväes ei olevat tungi loobuda primitiivsetest tulistamisemeetoditest, vaid ta ootavat manööverimise tagamiseks vajalikke tulesid — suurtükiväelt. Tagajärjekes olevat, et suurtükiväelane muutub ükskõikseks temale esitatavate tuleülesannete täitmisel. Ta ei julgevat otsekoheselt öelda: „seda, mida minult nõuate, olete võimsad tegema ise mitukorda paremini ja palju kiiremini ning pikemaajaliselt...“ Edasi seab autor ülesse küsimuse: „kuidas teostada seda praktiliselt?“ Ta tähendab, et jalaväe tule arvestamisel, tuleb silmas pidada ainult esijärgus asuvaid pataljonisid. Viimased tegutsevat maaal, mille suurus kõigub 120—150 hektari, s.o. 1000—1200 mtr pikkusel rindel ja 1200—1500 mtr sügavuses. Nende tegevust segavad vaenlase tuleorganid, asuvad maastikul viimastest 0—

1500 mtr kaugusel (siin on mõeldud vaenlase kerged ja rasked klp. — R. Tck.). Ülaltoodud raiooni suurus ei olevat alaline, vaid muutub lahingukestvusel vastavalt poolte liikumisele ja sündmustekäigule. Kuid see olevat siiski see raioon, kus eriti tarvilik liikumise ja tulede kooskõlastamine.

Tulede kiire kasutamine, s. o. tulede kiire lõpetamine või ülekandmine mõnele teisele märgile olevat siin esijärgu tähtsusega, et ära hoida jalaväes ilmaaegseid kaotusi ja kaasa aidata kõigi võimalikkude juhuste ärakasutamisele.

Pealetungil olevat jalavägi küll järgustatud sügavusse, kuid see järgustus vastab rohkem liikumise kui tulistamise tarvidustele, sest tõelikult moodustatavad tulejärgu ainult esijoonel viibivad osad, s. o. rühmad ja jaod. Seega jõuame, nagu autor tähendab, traditsionaalse tulejoone juure ja seda sellepärast, et jalaväe relvade harilik kasutamise meetod sisaldab vaid tulistamist otse sihtimisega.

Sellest järgneb, et sarnastel tingimustel tulede tihedust tulejoonel võib tõsta ainult seal viibivate inimeste arvu suurendamisega. Teisest küljest olevat sarnane tuli vähe paindum. Ta on asetatud otse rinde ette ja jaotatud ühetasaselt üle terve rinde. Praktiliselt on sarnane tuli mittemanövreeritav ja sarnase tule ülekandmine ühelt märgilt teisele on võimalik ainult osade ümbergruppereimisega rindel või rinde muutmise. Kuna esijoonel asuvate sõduritele paistab eesolev tegevusraioon tühjana ja paljana ning, et maastikul ikka leiduvad sihtimist takistavad esemed, on tulistamine võimalik tagajärjekalt ainult lähematele kaugustele niihästi püüdist kui kuulipildujast. See olevat põhjuseks, miks jalavägi, kui on tarvilik mõjuvat tuld kaugustele üle 400—500 mtr või tulede koondamist märkidele, mis asuvad väljaspool nimetatud kaugusi, olevat sunnitud pöörama suurtükiväe poole. Ainult viimane võivat tulistada üle oma vägede — kõigis tarvilikkudes suunades.

Autor tuleb otsusele, et liikumise ja tulede

kooskõlastamise probleemi lahendamine olevat võimalik tuleülesannete jaotamisega vastavalt iga tulereleva omadustele ja võimetele. Olevat selge, et kui jalavägi kannatab vaenlase relvade tule mõju all, millised asuvad maastikul kas moondatult või moondamata, siis peaks ta suutma ka ise neid teha kahjutuks. Tarvilik olevat väljaõpetada raskete kuulipildujate üksusi tulistama samade meetodite alusel, mis maksvad suurtüki väeski. Samuti ei poolda autor raskete kuulipildujate jaotamist jalaväes allüksuste vahel. Tema arvates peab raskete kuulipildujate tuli olema hästi juhitud ja kooskõlastatud, milleks aga tarvilik, et raskete kuulipildujate üksused tegutseksid koondatult. Olevat tarvilik viimaste tulede kooskõlastamine suurtükiväe tuledega. (Järgneb.)

„Uute lahinguabinõude uurimise meetoditest.“ Autor annab alguses üldise ülevaate lahinguabinõude valmistamisest kuni Maailmasõjani. Ta väidab, et sõjapidamiseks vajalikke abinõusid valmistati kuni Maailmasõjani suure saladuse katte all. Maailmasõja kestvusel ei olevat see olnud võimalik teostada täiel määral, sest suur osa sõjavarustusest valmistati eratoöstuslikkudes ettevõtetes. Edasi tähendab autor, et riigihuvide tagamiseks on soovivat valmistada vähempakkumise teel ainult neid materjaalosa tüüpe, mis sõjaväes juba tegelikult tarvitusel. Uute lahinguabinõude plaanid soovitab ta valmistada sõjaväe katsete laboratooriumides. Teatud materjaalosa tüüpide üksikute osade valmistamine võib anda erettevõtetele, kuid nende osade kokkuseadmine ja monteerimine peab põhimõtteliselt sündima sõjaväe arsenaalides.

„Jõgede forseerimine vaenlase läheduses.“ Autor käsitab detailselt Piave jõe forseerimist taktilisest ja tehnilisest vaatepunktist.

Sõjaväe kirjandust.

Teateid välisriikide sõjavägedest.

R. Tck.

Bibliograafia.

Baron Wilhelm Wrangell: **Geschichte des Baltenregiments** (W. Wrangell: Balti rügemendi ajalugu), F. Wassermann'i kirjastus, Tallinna, nov. 1928. Käesoleva teosega on Vabadussõjast osa võtnud Eesti kaitseväge kuuluvate väeosade ajaloo seeria ühega suurenenud.

Allikate loetelust (neid on mainitud 34) on näha, et autor on sellistena ära kasutanud pea kõik seni ilmunud Vabadussõda käsitavad teosed ja silmas pidanud „Sõdur'i“ ning üldajakirjanduse artikleid.

Pea kõigil seni ilmunud üksikute väeosade ajalugu käsitavatel teostel ja artiklitel on ühine puudus — oma nihutatakse liiati esiplaanile, tehakse väga tähtsaks, ilma et üldolukorda ja

teiste väeosade tegevust õieti ja vääriliselt hinnataks. Selle puuduse all kannatab eriti praegu ilmunud Balti rügemendi ajalugu.

Tulevane Vabadussõja ajalugu, mis kirjutatakse erapooletult kogutud ja kaalutud materjalide põhjal, peab andma õige pildi iga rügemendi tegevusest Vabadussõjas ja oma ilmutamisega ümber lükkama senised valeväited. W. Wrangell'i teos on siiski huvitav kui omapärane dokument Vabadussõja hindest ja kui teos, mis sisaldab palju meil seni vähe valgustatud sündmuste ja sõjategevuse kirjeidust. Selles mõttes võib teost soovitada. K.

Ärge unustage! Kõige soodsamini tellite endale **era- ja vormiriided** rätsep **RIIS'i** juurest,

Pelgulinna, Olga tän. 5, kõnetr. 13-93. Omnibuseühendus Veneturult ja Raekojaplatsilt

Toimetusele saadetud kirjandus.

Geschichte des Baitenregiments von Baron Wilhelm Wrangell (W. Wrangell: Balu rügemendi ajalugu), F. Wassermann'i kirjastus, Tallinna, 1928., 160 lehekülge + skeemid eralehtedel; hind ?

Э. А. Верцинский: Годъ революціи. Воспоминанія офицера генеральнаго штаба за 1917.—1918. г.

(Revolutsiooni aasta. Kindralstaabi ohvitseri mälestusi 1917—1918.) Tallinn 1929. Autori kirjastus, 60 lehekülge, hind 1.50 kr.

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

10079. Korostowetz, Lenin im Hause der Väter. Berlin, 1928.

10080. Ponath. Feuerüberfälle gegen lohnende Augenblicksziele. Berlin, 1928.

10081. Rings um Sasonow. Berlin, 1928.

10082. Lucieto, Ch. La guerre des cerceaux, livrés a l'ennemi. Paris, 1928.

10083. Valarché, E. La bataille de Guise. Nancy, 1928.

10084. Det nya Estland dess land, folk och kultur. Stokholm, 1928.

10097. Sternbek. Laskeasjandus. Tallinn, 1921.

10098. Puusepp, L. Noorus ja eluvääratus. Tartu, 1926.

10099. Martens, F. Sõda ja õigus ning sõda ja seadus. Tallinn, 1921.

10100. Hobune, tema hindamine, haiguste ning väliste pahede äratundmine, vanaduse ja kasvu äramääramine. Kokku seadnud Reek ja Kent. Tallinn, 1921.

10101. Jalaväe taktika käsiraamat. Tallinn, 1921.

10102. Brückel. Aurumasinad (loeng) 1924.

10103. Stahl. Laskmise meetod kõrgete õhingutega. I Tallinnas, 1927.

10104. Stahl. Laskmise meetod kõrgete õhingutega. II.

10105. Traksmann, A. Sõduri kasvatus ja sõjaväe distsipliini põhijooned. Tallinnas, 1925.

10106. Põdra, J. Jalaväe rivi määrustik. Viljandis, 1920.

10107. Kuulipilduri käsiraamat. Soomusrongide diviisi poolt kokku seatud. 1920.

10108. Jalgväe relvade materjal-osa. K-k. Madsen. Tallinn, 1924.

10109. Piirivalve teenistuse määrustik, Tallinn, 1921.

10110. Loorits, O. Eesti keele grammatika. Tartu, 1923.

10111. Eesti demograafia. Vihk I. Haridus Eestis. Tallinn, 1924.

10112. Laamann, Ed. Soomusrongide diviisi vabadussõjas. I. Punaväe sissetungimine ja väljatõrjumine. Tallinnas, 1923.

10113. Vorschrift für Leibesübungen. Heft II. Frei- und Gewehrübungen. Berlin, 1921.

10114. Tammer, H. Jalgpalli õpetus. I jagu. Füüsiline ettevalmistus, talvine treening ja pallikäsitus. Tallinnas, 1926.

10119. Jõgever, J. Eesti keele grammatika. I—III aasta. Tartu, 1919—20.

10120. Eesti keele õpetus II jagu. Lauseõpetus. Kirjut. H. Põld. Tallinnas, 1922.

10125. Ridala, V. Eesti keele õigekirjutus. Tartu, 1922.

10126. Revue d'artillerie. Tome 99. 1927.

10127. Instruzione per la ginnastica e norme per gli altri. Roma, 1913.

10125. Marchand, A. Methode de preparation a l'ecole superieure de guerre. Paris, 1911.

10154. Prigge, E. R. Der Kampf um die Dardanellen. Weimar, 1916.

10155. Winkelhagen, J. Das Rätsel vom Skagerrak. Leipzig, 1925.

10156. Friedrichsen, M. Finnland, Estland und Lettland-Littauen. Breslau, 1924.

10193. Käbala, O. Vene vintpüsi kirjeldus, hoolekanne ja ülevaatus.

10216. Tuglas, F. Juhan Liiv. Luuletused. Tartus, 1926.

10217. Muikmann. Saksa vintpüsi kirjeldus. Tallinn, 1927.

10218. Ansomardi. Jalgsema kitseeide muinasjutud. Tartus, 1926.

10219. Muikmann, G. Laske-eeskiri politsei relvadele. Tallinn, 1927.

10220. Kellermann, B. Yester ja Ly. Tallinn, 1927.

10221. Laamann, E. Ühistöö Eesti riigi loomisel. Tallinn, 1927.

10222. Linnankoski, J. Laul tulipunast lillest. Tartu, 1926.

10223. Luts, O. Mahajäetud maja. Tartu, 1914.

10224. Raudsepp, H. Sinimandria. Tartu, 1927.

10225. Roht, R. Maa. Romaan. Tartu, 1927.

10226. Under, M. Hääl varjust. Tallinnas, 1927.

10227. Vilde, E. Noored hinged ja teised jutustused. Tartu, 1926.

10228. Balzac, Honoré de. Sagrään-nahk. Tartu, 1926.

10229. Põrk, A. Eesti ajalugu. II. Ordu, Taani, Poola ja Rootsi aeg Eestis. Tallinn, 1927.

10230. Visnapuu, H. Parsilai. Tartus, 1927.

10231. Brand ja Parinbak. Üldõpetuse ja koduloo töökavad. Rakvere, 1927.

10232. Vabadussõja lõpuvõitlusi Viru rindel. Dardanellide operatsioon. Tallinn, 1927.

10233. Aho, J. Südametunnistus. Tartus, 1927.

10234. Hamsun, Knut. Sügistähtede all. Tartu, 1927.

10235. Saal, A. Saarepiiga. Tartu, 1927.

10236. Sirge, R. Võõras võim. Tartu, 1927.

10237. Dickens, Ch. Oliver Tvisti imelikud elujuhtumused. Tartu, 1927.

Uued raamatud

Üldine õppekava I osa. Noorte 4-kuuline ettevalmistamine	Kr. —.65
Üldine õppekava II osa. Reameeste 8-kuuline ettevalmistamine	„ —.50
Õppekava. Sõduri aastaseks ettevalmistamiseks suurtükiväes	„ —.60
Juhendid gaasitorbikute käsitamiseks kaitseväs	„ —.40
Kol. ltn. J. Lutsar: Soomusmasinate käsitamine	„ —.60
Commandant Gérin. Väikeste üksuste lahing	„ 1.60
45'' Inglise haubitsa materjaalosa kirjeldus ja hooldamine	„ 1.—
3'' Vene 1902. a. kahuri materjaalosa kirjeldus ja hooldamine	„ 1.25
Määrustik kaitseväe vedude korraldamiseks raud- ja veeteedel	„ 1.—
J. Uritam: Kaitseväe, piirivalve, kaitseliidu ja Punase Risti alal käsitam. kuuluvate sundnormide JUHENDID JA NIMESTIK	„ 1.65
Jalaväe määrustik I osa	„ 1.—
Õppelaskmise märklaua paberid	„ —.20

Ilmus trükist
Inglise vintpüssi „RE“
materjaal-osa kirjeldus
(mudel 1914. a.)

Hind 35 senti.

MÜÜGIL

„SÕDURI“ TALITUSES, TALLINN, UUS T. 10.